

Perhetyön kehittäminen systeemi- sen toimintamallin avulla

Perhetyön verkkokoulutus lastensuojelun sijaishuol-
lon työntekijöille

Jannika Mertanen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi, YAMK

Sosiaali- ja terveysalan palvelujen ja liiketoiminnan johtaminen

Opinnäytetyö

12.10.2024

Tekijä	Jannika Mertanen
Otsikko	Perhetyön kehittäminen systeemisen toimintamallin avulla
Sivumäärä	41 sivua + 3 liitettä
Aika	12.10.2024
Tutkinto	Sosionomi, YAMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen ja liiketoiminnan johtamien
Ohjaajat	Salla Kivelä, yliopettaja
<p>Suomessa asuu kodin ulkopuolelle sijoitettuna tuhansia lapsia ja nuoria. Lastensuojelun sijaishuollossa lapsen ja perheen kanssa toteutettava perhetyö kuuluu oleellisena osana sekä avohuollon sijoitusta että huostaanottoon liittyvää sijoitusta. Perhetyön jatkuva kehittäminen ja kattavan perehdytyksen merkitys korostuvat perhetyön työskentelyä toteutettaessa. Työskentelyn avulla pyritään vahvistamaan vanhemman kykyä vastata turvallisesti lapsen tarpeisiin, jotta perheeseen voidaan luoda pysyviä ja kauaskantoisia positiivisia muutoksia.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää lastensuojelun sijaishuoltoyksikköön perhetyön verkkokoulutus, jonka tavoitteena on toimia perehdytysmateriaalina yksikössä tehtävään perhetyön työskentelyyn sekä toimia konkreettisenä tukena perhetyön työskentelyä toteutettaessa.</p> <p>Tämä opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena kehittämistyönä. Opinnäytetyössä on käytetty lähestymistapana laadullista tutkimusta ja konstruktivistista mallia. Aineisto kerättiin haastatteleamalla puolistrukturoidun haastattelun avulla kuutta (6) lastensuojeluyksikössä työskentelevää työntekijää sekä toteuttamalla kirjallisuuskatsaus. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia toiveita ja tarpeita lastensuojeluyksikössä työskentelevillä työntekijöillä on perhetyön verkkokoulutukselle sekä miten systeemistä toimintamallia hyödynnetään lastensuojelun perhetyössä. Saadut vastaukset analysoitiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.</p> <p>Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että yksikössä työskentelevät työntekijät toivovat perhetyön verkkokoulutuksen olevan kompakti ja sisältävän konkreettisia ja käytännönläheisiä neuvoja perhetyön työskentelyyn. Kirjallisuuskatsausta toteutettaessa ilmeni, ettei systeemisen työotteen ja systeemisen toimintamallin käyttö ole vielä yleistä lastensuojelun perhetyössä. Tulosten pohjalta ilmeni, että asiakaslähtöisyys, aito ja avoin kohtaaminen sekä runsaan vuorovaikutteisen dialogin määrä ovat merkityksellisimmässä osassa perhetyön työskentelyä.</p> <p>Kerätyn aineiston pohjalta pyrittiin luomaan yksikön tarpeisiin vastaava, selkeä ja kattava perhetyön verkkokoulutus, joka sisältää sekä teoretietoa että käytännönläheistä opastusta perhetyön työskentelyyn systeemisellä työotteella. Verkkokoulutuksen pääpaino on yksikössä tehtävässä perhetyön perehdytyksessä sekä erilaisten menetelmien ja työkalujen käytön opastuksessa. Verkkokoulutus tulee olemaan merkittävässä roolissa osana yksikössä tehtävää perhetyön perehdytystä.</p>	
Avainsanat	Perhetyö lastensuojelun sijaishuollossa, perhetyön kehittäminen, systeeminen perhetyö, perhetyön verkkokoulutus

Author	Jannika Mertanen
Title	Developing family work using the systemic model
Number of Pages	41 pages + 3 appendices
Date	12.10.2024
Degree	Master of Social Service
Degree Programme	Master's degree programme in service and business management in health care and social services
Instructors	Salla Kivelä, Principal Lecturer
<p>Thousands of children live placed outside of their family home in Finland. Family work with children and their families is an essential part of the service when child protection services have placed a child into short- or long term foster care. The need for continuous orientation and development on family work is highlighted in the implementation of family work. The aim of the process is to strengthen the parents' ability to safely meet the needs of the child and to form permanent and far-reaching positive changes within the family.</p> <p>The aim of this thesis was to create an online training course on family work to be used as orientation material for the family work provided by the staff of a child protection foster care unit, as well as to provide concrete support for the implementation of family work. This thesis was executed as an investigative development work. Qualitative research and a constructive model/constructive modeling was used as the scientific approach in this thesis. The material was collected by using semi structured interviews and a literature review. Six (6) staff members working in the unit were interviewed. The aim was to find out the needs and wishes of the staff for the content of the online training course and to assess how the systemic approach is utilized in child protection family work. The answers were analyzed by using a material-oriented content analysis method.</p> <p>Based on the results it can be stated that the needs of the staff require the training course on family work to be a compact package and include concrete and practical recommendations on family work methods. During the implementation of the literature review it became apparent that the use of the systemic approach and systemic model is not common in child protection family work. Based on the results it was evident that a client-centered approach with genuine, open interaction and encounter as well as rich dialogue are key elements in the implementation of family work.</p> <p>Based on the collected material the aim was to generate a clear and comprehensive training course, which include both theoretical knowledge and practical instruction on the systemic approach to family work. The focus of the online training course is on the orientation to family work and use of different methods and tools in the unit. The training course will have a significant role as a part of the orientation into family work implemented within the unit.</p>	
Keywords	Family work in child protection foster care, developing family work, systemic family work, online training course on family work

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Tausta ja keskeiset käsitteet	6
2.1	Lastensuojelun sijaishuolto	7
2.2	Perhetyö lastensuojelun sijaishuollossa	8
3	Tarkoitus, tavoite ja kehittämistehtävät	13
4	Opinnäytetyön toteutus	13
4.1	Toimintaympäristö ja kohderyhmä	14
4.2	Tutkimuksellinen kehittämistyö	15
4.3	Konstruktivistinen malli kehittämisen lähestymistapana	15
4.3.1	Aloitusvaihe	16
4.3.2	Suunnitteluvaihe	18
4.3.3	Toteutusvaihe	18
4.3.4	Valmis tuotos	19
4.4	Työntekijöiden haastattelut	20
4.5	Kirjallisuuskatsaus	23
4.6	Aineiston analysointi	24
5	Tulokset	28
5.1	Työntekijöiden tarpeet ja toiveet perhetyön verkkokoulutukselta	28
5.2	Systemisen toimintamallin hyödyntäminen lastensuojelun perhetyössä	30
5.3	Perhetyön verkkokoulutuksen laatiminen	32
6	Pohdinta	33
6.1	Tulosten tarkastelu	33
6.2	Eettisyys ja luotettavuus	35
6.3	Johtopäätökset ja jatkokehittämisehdotukset	39
	Lähteet	41
	Liitteet	
	Liite 1. Tiedote haastattelusta	
	Liite 2. Tiedote tutkimuksesta	
	Liite 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	

1 Johdanto

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on Suomessa vanhemmilla tai muilla lapsen laillisilla huoltajilla. Vastuu ja velvollisuus tukea vanhempia kasvatustehtävässä ja ohjata perhe tilanteen niin vaatiessa lastensuojelun avun ja tuen piiriin on kuitenkin viranomaisilla. (THL, 2019a.) Suomessa lastensuojelulaki (L417/2007) määrittelee jokaisella lapsella olevan oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen elinympäristöön, monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Sijoittaminen kodin ulkopuolelle on aina sekä lapselle, vanhemmalle, että koko lapsen kokemalle perheelle valtava kriisi. Huostaanotto on viimesijainen keino, jonka tarkoituksena on varmistaa lapsen turvallinen kehitys ja kasvu. (THL, 2019a.) Vanhemmuus ei kuitenkaan pääty lapsen sijoitukseen ja huostaanottoon. Lapsen kokemalla perheellä on edelleen merkittävä rooli lapsen elämässä ja lapsen sopeutumisessa muuttuneeseen tilanteeseen. (THL, 2022.)

Kodin ulkopuolelle on sijoitettuna Suomessa tuhansia lapsia ja nuoria. Eri osapuolten välisen toimivan yhteistyön merkitystä lapsen hyvinvoinnille ei voi olla korostamatta. Toimiva yhteistyö lapsen sijaishuoltopaikan ja lapsen kokeman perheen välillä luo lapselle turvallisuuden tunnetta ja antaa lapselle mahdollisuuden psyykkisellä tasolla kiinnittyä sijaishuoltopaikkaan. Sujuva yhteistyö on erittäin tärkeää lapsen kasvun ja kehityksen sekä sijoituksen onnistumisen kannalta. Toimiva yhteistyö tukee myös lapsen edun ja sijaishuollon tavoitteiden toteutumista. (THL, 2022.)

Miltei jokaista kodin ulkopuolelle sijoitettua lasta kohden on vähintään yksi henkilö, jonka lapsi kokee kuuluvan perheeseensä. Tämän vuoksi sijaishuollon aikana toteutettavan perhetyön merkitystä sijoitetulle lapselle ja hänen läheisilleen ei tule väheksyä. Mitä kohtaavampaa ja vaikuttavampaa lapsen ja perheen kanssa tehtävä perhetyö sijoituksen alusta alkaen on, sitä kauaskantoisemmat positiiviset vaikutukset sillä voi lapselle ja tämän kokemalle perheelle olla. Lapsen vanhemmat ovat lapselle usein korvaamattoman tärkeitä huolimatta siitä, millaisia asioita lapsen ja perheen elämän taustalla on. (THL, 2021a.)

Perhetyön työskentely vaatii työntekijältä kattavaa perehtymistä perhetyön työskentelyyn ja vaikeiden asioiden käsittelyyn. Työntekijän on tärkeää osata kuulla ja kohdata

perheenjäsenet aidosti ja pyrkiä ymmärtämään, millaisia perheenjäsenet ovat ja mitä he tulevaisuudelta toivovat. Työntekijän kyky aitoon kuulemiseen ja kiinnostus perheen tilanteesta, ovat edellytyksiä luottamuksellisen suhteen syntymiselle työntekijän ja perheenjäsenten välillä. (Törrönen & Pärnä 2010: 83.) Työntekijän hyvä ja kattava perehdyttäminen edistää positiivisesti työntekijän suoriutumista työtehtävästä ja parantaa työntekijän viihtyvyyttä. Kattavalla perehdytyksellä työskentelyyn, mahdollistetaan parhaimmillaan työntekijän ammatillista kasvua ja menestymistä työssä. (Surakka 2009: 77.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää lastensuojelun sijaishuollon yksikköön perhetyön verkkokoulutus, jonka tavoitteena on toimia perehdytyksenä ja tukena yksikössä tehtävään perhetyön työskentelyyn.

2 Tausta ja keskeiset käsitteet

Suomalainen lastensuojelu elää murroskauttaan. Hallitus käynnisti vuonna 2016 lastensuojelun kehittämiseksi ja parantamiseksi lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE), jolla tavoiteltiin lapsi- ja perhepalveluihin kokonaisvaltaista uudistusta. Muutosohjelman työskentelyn aikana nousi esiin esittely lastensuojelun systeemisestä toimintamallista, joka pohjaa aiemmin kehitettyyn Reclaiming Social Work-mallinnukseen, joka tunnetaan Suomessa paremmin Hackney-mallina. Toimintamallia on myöhemmin muokattu Suomalaiseen yhteiskuntaan ja lastensuojeluun sopivaksi. (Aaltio & Isokuorti 2019: 15.) Lastensuojelun systeemisen toimintamallin syvimpänä ideana on vahvistaa ja parantaa lastensuojelutyötä tuomalla mukaan työskentelyyn systeemistä osaamista ja ajattelutapaa (Lahtinen & Männistö & Raivio 2017: 16).

Osana sijoitusprosessia sijaishuoltoyksikössä työskentelyn rinnalla kulkee lasten, perheiden ja lasten kokemien läheisten kanssa tehtävä suunnitelmallinen perhetyö. Yhteinen ymmärrys ja sujuva yhteistyö työntekijän ja perheen välillä nähdään muodostuvan yhteisestä, avoimesta dialogista. Dialogin kautta perheenjäsenten kokemukset voivat avautua työntekijälle ja luottamus työntekijän ja perheen välille voi rakentua. Perheenjäsenten osallisuus voi vaikuttaa perheenjäsenten sitoutumiseen perhetyön työskentelyyn sekä vastuunottamiseen omasta elämästään. (Pohjola & Kempainen & Niskala & Peronius 2019: 36–37.)

Lasten ja perheiden kanssa tehdään ennalta sovitun suunnitelman mukaisesti perhetyötä, jonka yhtenä tavoitteena on lastensuojelulain (L417/2007) mukainen perheen mahdollinen jälleenyhdistäminen. Lapsen kotiuttaminen ei kuitenkaan aina ole mahdollista ja joskus perhetyön merkittävin tarkoitus voi olla ainoastaan tukea ja ylläpitää lapsen, vanhemman ja lapsen kokeman perheen välistä suhdetta.

Opinnäytetyössä keskeiset käsitteet ovat lastensuojelun sijaishuolto, perhetyö lastensuojelun sijaishuollossa ja systeeminen perhetyö.

2.1 Lastensuojelun sijaishuolto

Kun lapsi ei ole turvassa asuessaan kotona tai vaihtoehtoisesti turvassa omalta itseltään, eikä lapsen tilanteeseen voida vaikuttaa millään muulla tavoin, voidaan lapsen hoito, kehitys ja kasvatus turvata lastensuojelun sijaishuollon avulla. Ensisijaisesti perheelle tarjotaan lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Lastensuojelun avohuollolla tarkoitetaan perheille tarjottavaa vapaaehtoista apua ja tukea. Tukitoimia avohuollossa ovat muun muassa taloudellinen tuki, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus, lapsen kuntoutumista ja hyvinvointia tukevat hoito- ja terapiapalvelut sekä myös muut lasta ja perhettä tukevat tukitoimet. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.) Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole kyllin riittäviä, on lapsella oikeus sijaishuoltoon ja huostaanottoon. Huostaanotto on viimesijainen keino puuttua lapsen ja perheen tilanteeseen ja siihen tulee ryhtyä, kun lastensuojelulaissa asetetut edellytykset toteutuvat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.) Lastensuojelun tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Kuten lastensuojelulaissa (L417/2007) kerrotaan, tarkoitetaan lastensuojelun sijaishuollossa kiireellisesti sijoitetun, huostaanotetun tai avohuollon päätöksellä sijoitetun lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Lastensuojelulain pykälän 49 mukaan, sijaishuolto voidaan järjestää laitoshoidona, perhehoitona tai vaihtoehtoisesti muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Sijaishuoltoa ei ole yleensä tarkoitettu pysyväksi ratkaisuksi. Viranomaisilla on vastuu ja velvollisuus tukea lapsen biologisia huoltajia siten, että he kykenisivät jossain vaiheessa huolehtimaan lapsesta. Lapsen sijoitusta ja huostaanottoa täytyy kuitenkin jatkaa niin kauan, kun edellytykset huostaanotolle ja lapsen sijoitukselle ovat olemassa

sekä niin kauan, kun sijoitus kodin ulkopuolelle on lapsen edun mukaista. Mikäli vaikuttaa siltä, ettei lapsen huoltajan elämäntilanteessa tapahdu kohtuullisessa ajassa tarvittavia muutoksia, täytyy lapsen elämä ja olosuhteet pyrkiä vakiinnuttamaan sijaishuoltoyksikköön. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.) Lapsen sijoitus ja huostaanotto ovat aina toistaiseksi voimassa olevia päätöksiä ja lapsen huostaanotto onkin päätettävä heti kun lapsen huostassa pidolle ei enää ole perusteita tai kun lapsi itsenäistyy ja täyttää 18 vuotta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a).

Lastensuojelun sijaishuoltoon sijoitetun lapsen kohdalla on erittäin tärkeää, että lasta kohdellaan niin, että lapsi saisi osakseen hellyyttä, ymmärrystä ja kokemuksen siitä, että on arvokas ja hyväksytty. Sijoitettujen lasten kohdalla on erityisen tärkeää, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia, joiden avulla lapsi pystyy rakentamaan itsestään ja omasta osaamisestaan myönteistä kuvaa ja kokea onnistumisia. Lapselle opetetaan sääntöjen ja rajojen merkityksiä, joiden avulla lapsi oppii kasvamaan vastuullisemmaksi yhteiskunnan jäseneksi ja oppii kantamaan vastuuta itsestään. (Saastamoinen 2010: 3.)

2.2 Perhetyö lastensuojelun sijaishuollossa

Lastensuojelun sijaishuollossa toteutettava perhetyö kuuluu osana sekä avohuollon sijoitusta että huostaanottoon liittyvää sijoitusta. Lapsen huostaanotto ja sijoitus vaikuttavat merkittävästi lapseen ja koko lapsen perheeseen. Lastensuojeluyksikössä tehtävän perhetyön avulla pyritään kohentamaan vanhempien voimavaroja ja pyritään saamaan sekä lapselle että vanhemmille kokemuksia siitä, että voivat kasvaa ja kehittyä lapsen sijoituksen aikana. Toimiva, luottamuksellinen yhteistyö mahdollistaa ja luo edellytyksiä lapsen psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille ja luo mahdollisuuksia lapsen tasapainoiseen arkeen sijaishuoltoyksikössä ja lapsen kotona. Perhetyötä toteutettaessa on tärkeää, että lapselle ja lapsen perheelle annetaan mahdollisuus osallistua heidän asioitaan koskevaan päätöksentekoon ja suunnitteluun sijaishuollon aikana. Lapsen sijoituksen aikana lasta ja perhettä tuetaan ylläpitämään yhteyttään ja työskennellään yhdessä lapsen, perheen ja eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on, että lapsi voisi joskus palata takaisin kotiin. (Järvinen & Lankinen & Taajamo & Veistilä & Virolainen 2012: 84-85.)

Perhetyö on sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaista apua, keskustelua ja neuvontaa, jonka avulla on tarkoitus tukea ja auttaa perheitä ja lapsia arjen asioissa. Perhetyö on monipuolista lasten ja perheiden kanssa tehtävää työtä, ja työtä voidaankin toteuttaa

eri toimijoiden, kuten sosiaalityön, neuvoloiden, päivähoidon tai kotipalvelun kautta. Perhetyötä sijaishuoltoyksikössä toteutettaessa arvioinnin ja tuen kohteina ovat usein vanhempien vanhemmuuteen liittyvät tarpeet ja voimavarat sekä koko perheen ja eri perheenjäsenten hyvinvointi. Perheen hyvinvoinnin mittarina toimii kuitenkin usein lapsen voimavarat ja lapsen henkilökohtaiset kehityksen tarpeet. Perhetyö sisältää usein perheen ja lapsen kasvatuksellista ja hoidollista ohjausta, sosiaalisen ja psyykkisen vanhemmuuden tukemista, perheen toimintakyvyn ja arjen vahvistamista sekä perheenjäsenten välisten vuorovaikutustaitojen kehittämistä. (Vilen & Seppänen & Tapio & Toivanen 2010: 24-25.)

Kun lapsi sijoitetaan sijaishuoltoyksikköön, määritellään sijoituksen alussa yhdessä sijaishuoltoyksikön työntekijän, lapsen sosiaalityöntekijän, lapsen ja perheen kanssa perhetyön työskentelyn yksilölliset tavoitteet ja suunnitelma. Lapsen ja perheen tilannetta arvioidaan säännöllisesti muun muassa perhetyön tapaamisilla ja lapsen asiakassuunnitelmaneuvoittelussa, joihin osallistuu ainakin lapsi, lapsen huoltajat, sosiaalityöntekijä ja lapsen sijaishuoltopaikan työntekijä. Sijaishuoltoyksikössä tehtävää perhetyötä voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla ja eri menetelmin. Perhetyön toteutukseen vaikuttaa oleellisesti perheen elämäntilanne, perhetyön tavoitteet ja perheen omat tarpeet. Tämän lisäksi perhetyötä tekevän työntekijän oma persoona, käytettävissä olevat resurssit ja perhetyötä tekevän työntekijän oma osaaminen vaikuttavat työskentelyyn. (Järvinen ym. 2012: 157.)

Perhetyön työskentelyn apuna voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten keskusteluja, kotikäyntejä, erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja arjen hallinnan keinojen suunnittelua. Oleellisinta perhetyön positiiviselle vaikutukselle ja onnistumiselle kuitenkin on, että yhteistyö perhetyöntekijän, lapsen ja perheen kanssa on avointa ja luottamuksellista. Aito läsnäolo ja kiireettömyyden tuntu luovat perhetyön tapaamisille ja perhetyön onnistumiselle vankan ja hyvän pohjan. (Järvinen ym. 2012: 158.)

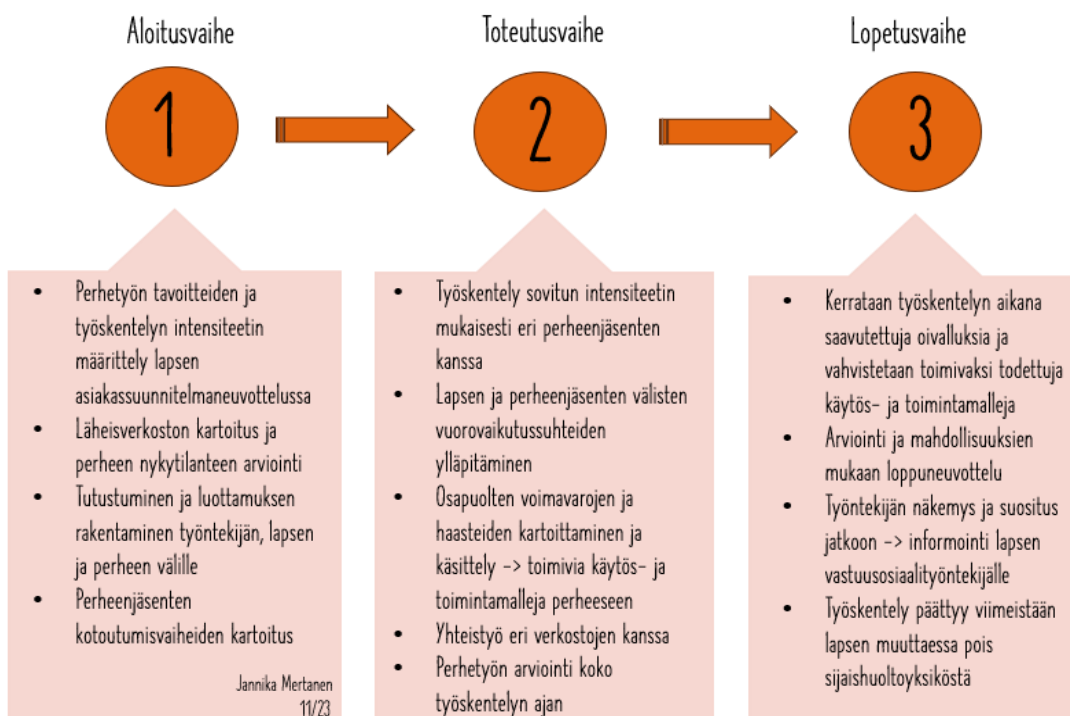
Lapsen kotiuttaminen ei kuitenkaan aina ole mahdollista ja joskus perhetyön merkittävintä tarkoitus voi olla ainoastaan tukea ja ylläpitää lapsen, vanhemman ja lapsen kokeeman perheen välistä suhdetta. Jos sijoitetun lapsen kotiutuminen ei ole lähitulevaisuudessa mahdollista, on sijoituksen jatkuessa tärkeää panostaa lapsen läheisten ihmisten tukemiseen ja ylläpitämiseen. (Timonen-Kallio & Yliruka & Närhi 2017: 23.)

Lastensuojeluyksikössä tehtävän perhetyön merkityksellisyys voi parhaimmillaan vaikuttaa siihen, miten lapsen vanhempi antaa lapselle luvan asettua ja kiinnittyä sijaishuoltopaikkaan. Perhetyön avulla voidaan vahvistaa vanhempien omaa osallisuutta lapsen kasvatukseen ja hoitoon yhdessä sijaishuoltoyksikön työntekijöiden kanssa. Vanhemman omien vanhemmuuden haasteiden ja lapsen sijoituksen syiden ymmärtäminen ja hyväksyminen, auttavat parhaimmillaan vanhempaa hyväksymään niin sanottun jaetun vanhemmuuden yhdessä sijaishuoltoyksikön henkilökunnan kanssa. Jaettu vanhemmuus voi onnistuessaan tukea ja voimaannuttaa myös vanhempien kuntoutusta ja vaikuttaa siten myönteisesti lapsen hyvinvointiin. (Timonen-Kallio ym. 2017: 22-23.)

Sijaishuoltoyksikössä tehtävä perhetyö perustuu yksilöllisesti perheen tilanteen arviointiin, perhetyön tavoitteiden määrittämiseen sekä perheelle parhaiten sopivien työskentelymenetelmien valintaan. Perhetyön työskentelyssä tulee huomioida, että jokainen perhe on erilainen, eivätkä kaikki perheet suostu vastaanottamaan perhetyön työskentelyä. Perheen tarvitseman tuen määrä määrittelee jokaisen perheen yksilöllisen perhetyön prosessin muotoutumisen.

Perhetyötä tehtäessä, perhetyön prosessi sisältää kuitenkin yleensä kolme päävaihetta, joita ovat perhetyön aloitusvaihe, toteutusvaihe ja perhetyön päättämisen vaihe. Perhetyön prosessin eri vaiheet on listattu alla olevaan kuvioon 1. Jokaiseen näistä vaiheista liittyy eri osa-alueita ja erilaisia tapahtumia. Perhetyön prosessin tulee olla aina selkeä ja avoin, jotta perhettä kyetään tukemaan ja auttamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Järvinen ym. 2012: 102-103.)

PERHETYÖN PROSESSIN VAIHEET SIJAISHUOLTOYKSIKÖSSÄ

Kuvio 1. Perhetyön prosessin vaiheet sijaishuoltoyksikössä.

Systemiseen malliin pohjautuva perhetyö on systemisellä työotteella tehtävää, tavoitteellista perhetyötä. Systeminen työote on aina suhdeperustainen. Systemisessä työotteessa painotetaan ihmisten välisiä suhteita, avointa ja runsasta dialogia, tarinallisuutta ja ratkaisukeskeisyyttä. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että jotta työ voidaan hoitaa hyvin, vaatii se kiireetöntä aikaa keskustella ja tutustua asiakasperheeseen. Näin työntekijät pystyvät parhaimmillaan luomaan monipuolisen ja ehyen kuvan perheen kokonaistilanteesta. (Fagerström 2016: 21.)

Lastensuojeluyksikössä toteutettavassa perhetyössä korostuu kuuleva, dialoginen ja asiakaslähtöinen kohtaaminen eri perheenjäsenten kanssa. Perhetyötä tehdään yksikössä aina perheen omista tarpeista ja lähtökohdista lähtien. Systemisellä työotteella tehtävän perhetyön tavoitteena on saada aikaan toimiva yhteistyö työntekijän, lapsen ja lapsen kokeman perheen kanssa kohtaamalla lapsi ja perhe aidosti ja kunnioittavasti. Yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on pyrkiä rakentamaan luottamuksellinen suhde työntekijän, lapsen ja perheen välille. Tärkeinä tavoitteina on myös pyrkiä vahvistamaan

vanhemman omaa henkilökohtaista kykyä vastata lapsen tarpeisiin ja luoda perheeseen pysyviä, positiivisia ja kauaskantoisia muutoksia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Systeemisellä työotteella tehtävän perhetyön tavoitteena on parantaa ja vahvistaa lastensuojelutyötä tuomalla työskentelyyn uudenlaista, kohtaavaa systeemistä osaamista ja toimintakulttuuria. Systeemisessä työskentelyssä oleellista on lasta ja perhettä koskevan keskustelun ja reflektion korkea laatu ja suuri määrä sekä yhteinen systeeminen lähestymistapa. Systeeminen ajattelutapa auttaa työntekijöitä vaihtoehtoisten näkökulmien ja hypoteesien tutkimiseen ja perheen läheisverkoston aktivoimiseen. Systeeminen työskentely ja ajatusmalli sitoutuvat asiakaslähtöisyyteen. Lapsen ja perheiden oman äänen, osallisuuden ja kokemuksen esilletuominen ja aito kuuleminen on työskentelyssä olennaista, koska kun asiakkaat tulevat kuulluiksi, kasvaa luottamus lastensuojelua kohtaan. (Fagerström 2016: 3-4, 27.)

Systeeminen työskentely tuo lastensuojelun ja perhetyön käyttöön kohtaavaa, perheterapeuttista ajattelua ja työvälineitä. Systeemisen työskentelyn ytimessä ovat keskusteleva, kunnioittava, kohtaava ja ratkaisukeskeinen vuorovaikutus työntekijän, lapsen ja perheen välillä. Systeemisen työskentelyn lähtökohtina ovat lapsen ja koko lapsen kokeman perheen kokemukset ja näkemykset. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Lastensuojelun systeemisen mallin yksi tärkeimmistä tavoitteista on varmistaa lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen oikeuksien toteutuminen. Systeemisessä työskentelyssä panostetaan vahvasti luottamuksellisen asiakassuhteen rakentamiseen lapsen, perheen ja työntekijän välille. Kun suhde asiakkaan ja työntekijän välillä on luottamuksellinen ja työskentelyilmapiiri on luottamuksellinen, voidaan pohtia tarkemmin lapsen ja perheen tilannetta ja tarpeita sekä ottaa puheeksi asioita, joihin perhe tarvitsee tukea ja muutoksia. Lapsi, lapsen perhe ja tarvittaessa muu moniammatillinen tiimi etsii perheen tilanteen taustalta perheen tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ja pohtivat yhdessä erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja perheen tilanteeseen. Näin perheen tilanteeseen voidaan saada aikaan pysyviä, positiivisia ja kauaskantoisia muutoksia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Systeemisellä työotteella pyritään vaikuttamaan systeemin yhteen tai useampaan osaan, joissa toiminnan tai kommunikaation positiivisella muutoksella on vaikutus koko perhesysteemiin. Systeemisessä työotteessa merkittävää on, että perheiden ja lapsen

oma arki ja perheen elämä nähdään laaja-alaisena kokonaisuutena, jossa kaikki eri osa-alueet vaikuttavat ja ovat yhteydessä toisiinsa. Perhe ja eri palveluympäristöissä työskentelevät työntekijät ovat osana perheen systeemiä, jolloin myös työntekijöiden toiminta vaikuttaa perheeseen ja lapseen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

3 Tarkoitus, tavoite ja kehittämistehtävät

Opinnäytetyön tarkoitus on kehittää sijaishuollon yksikköön perhetyön verkkokoulutus, jonka tavoitteena on toimia perehdytyksenä yksikössä tehtävän perhetyön työskentelyyn sekä toimia työskentelyn tukena antaen työntekijöille konkreettisia keinoja ja taustatietoa perhetyön työskentelyyn.

Kehittämiskysymykset:

1. Millaisia tarpeita ja toiveita lastensuojeluyksikön työntekijöillä on perhetyön verkkokoulutukselle?
2. Miten systeemistä toimintamallia hyödynnetään lastensuojelun perhetyössä?

4 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutetaan tarpeesta luoda lastensuojelun sijaishuoltoyksikön tuleville ja nykyisille työntekijöille perhetyön työskentelyyn perehdyttävä perhetyön verkkokoulutus. Perhetyön vastaavat työntekijät loivat yhdessä yrityksen toimitusjohtajan kanssa yksikköön yksilöllisen systeemiseen malliin pohjautuvan perhetyön työskentelyn toimintamallin ja suunnitelman, jonka perusteella perhetyötä sijaishuoltoyksikössä toteutetaan.

Yksikössä tehtävä perhetyö ja verkkokoulutuksen sisältö pohjautuvat systeemiseen toimintamalliin ja sen pohjalta luotuun yksilölliseen perhetyön suunnitelmaan. Verkkokoulutus toteutetaan yksikön omien tarpeiden mukaiseksi. Verkkokoulutusta varten haasta-

tellaan yksikön työntekijöitä, jotta koulutus vastaisi mahdollisimman hyvin yksikön perhetyön työskentelyn tarpeisiin ja perehdyttäisi työntekijöitä mahdollisimman kattavasti perhetyön työskentelyyn. Yksikössä toteutettava perhetyön työskentely on systeemiiseen toimintamalliin pohjautuvaa, systeemisellä työotteella tehtävää tavoitteellista perhetyötä.

4.1 Toimintaympäristö ja kohderyhmä

Sijaishuoltoyksikkö on Uudellamaalla sijaitseva seitsemän paikkainen perustason lastensuojelun sijaishuollon yksikkö. Sijaishuoltoyksikköön sijoitetut lapset ovat iältään 7-17-vuotiaita. Yksikkö on kodinomainen lastenkoti eri ikäisille ja eri kulttuureista tuleville lapsille ja nuorille. Yksikössä asuu sijoitettuna lapsia ja nuoria, joiden asuminen kotona tai muualla ei ole mahdollista. Sijaishuoltoyksikkö tarjoaa lapselle kodinomaisen ympäristön kasvaa ja kehittyä turvallisesti ja aikuisjohtoisesti.

Yksikössä työskentelee moniammatillinen työryhmä, jonka työskentelyn tavoitteena on tukea jokaista lasta löytämään itsestään omat henkilökohtaiset vahvuutensa ja luoda lapsille korjaavia, turvallisia kokemuksia ihmissuhteista. Työryhmä tukee lapsia arjen elämäntaitojen harjoittelemisessa ikätasoisesti. Lasten kanssa tehdään paljon tavallisia arkisia asioita sekä lapsia tuetaan koulunkäynnissä ja mahdollisten harrastusten toteutumisessa.

Yksikön arki on kodinomaista ja strukturoitua, jokainen lapsi kohdataan yksilöllisesti ja arvostavasti, jokaisen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet huomioon ottaen. Jokaista lasta kohdellaan oikeudenmukaisesti ja kunnioittavasti. Yksi yksikön tärkeimmistä peruselementeistä on pyrkiä mahdollistamaan lapselle tunne, että hän on tärkeä, rakastettu ja hyvä juuri sellaisena kuin on.

Sijaishuoltoyksikössä lapsia tuetaan aidolla, lapsesta välittävällä kunnioittavalla työotteella. Lapselle pyritään tarjoamaan turvallisia, korjaavia kokemuksia ihmissuhteista ja arjesta. Yksikön keskeisenä tavoitteena on tehdä laadukasta, kohtaavaa lastensuojelutyötä kulttuurisensitiivisesti, jotta lapsilla on mahdollisuus mahdollisimman turvalliseen ja tasapainoiseen elämään ja tulevaisuuteen.

4.2 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä on pääosassa työelämän kehittäminen tutkivalla työotteella. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä yhdistyy sekä kehittämistoiminta konkreettisesti että tutkimuksellisten menetelmien sovellus kuin saadun aineiston analysointikin. Työskentelyn lähtökohtana on työelämästä nousseet kysymykset ja ongelmat, jotka osaltaan ohjaavat sitä, mitä tietoa halutaan toimintaympäristössä tuottaa. (Rantanen & Toikko 2019: 4.)

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä pyritään hyödyntämään tietoon pohjautuvaa tietoa käytännön ongelmien ratkaisemiseen. Tutkimuksellinen kehittämistyö sisältää käytännönläheisten ongelmien ratkaisua sekä myös uusien ideoiden ja käytäntöjen toteuttamista ja luomista. Kehittämistyössä tutkimuksellisuus on tärkeää, koska kehittämistyöhön vaikuttavat asiat otetaan kattavammin huomioon ja tulokset ovat perusteltavissa paremmin. Tutkimuksellisuus luo uutta tietoa tutkimuksellisessa kehittämistyössä ja tekee työskentelystä analyttistä ja järjestelmällistä sekä avustaa tarkastelemaan aihetta koskevia asioita myös kriittisestä näkökulmasta. Parhaimmillaan kehittäminen on tavoitteiden yksityiskohtaista suunnittelua, määrittelyä ja niihin perustuvaa toteutusta. Olennaisessa roolissa tulee tutkimuksellisessa kehittämisessä kuitenkin aina olla yksilön ja organisaation uuden oppiminen. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009: 13.) Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on käytetty lähestymistapana laadullista tutkimusta ja konstruktivistista mallia.

4.3 Konstruktivistinen malli kehittämisen lähestymistapana

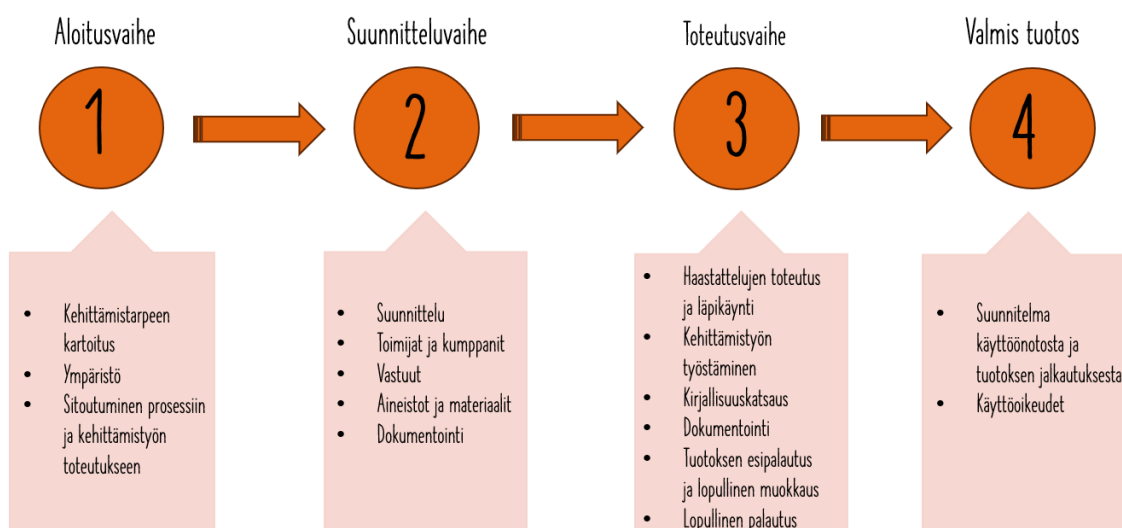
Konstruktivistisella mallilla tarkoitetaan vaiheittain etenevää prosessia. Prosessi on vaiheittain etenevä ja se alkaa aloitusvaiheesta, jolloin esitetään mahdollinen idea opinäytetyöstä. Malli sisältää huolellisen suunnittelun, vaiheistuksen mallin eri vaiheista, osallistamista, toiminnasta oppimisesta, tutkimuksellisen kehittämisotteen ja erilaista osaamista eri menetelmistä. Konstruktivistisessa mallissa korostuu myös yhteisöllinen ja osallistava näkökulma sekä vahva pedagoginen työote. (Salonen 2013: 15–16.)

Konstruktivistisesta mallista puhuttaessa korostuu osallistava ja yhteisöllinen näkökulma. Konstruktivistinen malli juontuu kehittämisen ja päätöksenteon spiraalimallista, jonka avulla tunnistetaan yhteinen asiantuntijuus, työskentelyn moninaisuus ja organisaation jäsenten osaaminen. Kyseinen spiraalimalli sisällyttää itseensä pienin askelin

etenevän etenemis- ja työskentelytavan. Mallissa nähdään, ettei ennen kehittämisen alkua voida suunnitella lopputulosta ja prosessia ylipäätään yksityiskohtaisesti, vaan prosessi ja kehitettävät asiat muuttuvat työskentelyn aikana. (Salonen 2013: 14-16.)

Tämä kehittämistyö on jaettu neljään eri vaiheeseen, jotka on kuvattu alla olevassa kuviossa 2. Kyseiset vaiheet ovat aloitusvaihe, suunnitteluvaihe, toteutusvaihe ja viimeisenä vaiheena valmis tuotos.

TYÖSKENTELYN ETENEMINEN KONSTRUKTIVISTISEN MALLIN MUKAISESTI

Jannika Mertanen
12/23

Kuvio 2. Konstruktivistisen työskentelymallin vaiheet.

4.3.1 Aloitusvaihe

Monet lastensuojeluyksikköön sijoitetuista lapsista ja nuorista ovat kokeneet ja nähneet elämässään hyvin vaikeita asioita. Suhde ympäristöön, perheeseen ja lasten kanssa toimiviin aikuisiin voi olla haastava ja kompleksinen. Tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää kohdata lapsi hyväksyvästi omana itsenään ja olla lapsesta aidosti kiinnostunut ja läsnä.

Luottamuksen rakentaminen työntekijän, lapsen ja lapsen kokeman perheen välille onkin yksi tärkeimmistä avaimista toimivalle ja vaikuttavalle työskentelylle. Mitä vahvemmin lapsi ja perhe kykenee työntekijöihin sijoituksen alusta alkaen luottamaan, sitä kohtaavampaa ja kauaskantoisempaa perhetyön työskentely parhaassa tapauksessa on.

Perhetyön työskentelyn haluttiin myös olevan aiempaa enemmän lapsi- ja perhelähtöisempää, vaikuttavampaa ja johdonmukaisempaa. Yksikön vastaavat perhetyöntekijät ja yksikön toimitusjohtaja kouluttautuivat systeemiseen perhetyöhön ja kouluttivat myöhemmin perhetyön perehdytyspäivänä myös muut yksikön vakituiset työntekijät perhetyön työskentelyyn systeemisellä työotteella.

Yksikössä tehtävää perhetyötä päätettiin lähteä kehittämään, jotta perhetyön työskentely olisi sijaishuoltoyksikössä entistä tavoitteellisempaa ja asiakaslähtöisempää. Perhetyön merkittävin tarkoitus on tukea ja vahvistaa lapsen ja perheen välistä suhdetta ja vuorovaikutusta. Sijaishuoltoyksikköön laadittiin uusi perhetyön suunnitelma, jonka pohjalta yksikössä tehdään jatkossa perhetyötä systeemisellä työotteella. Työtä tehdään lapsen ja perheen tarpeet, toiveet ja tavoitteet huomioon ottaen. Työskentelyn tarkoituksena on parantaa perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta ja kommunikointia, vahvistaa vanhemmuutta ja saada jokaisen perheenjäsenen näkemys ja kokemus näkyväksi ja kuuluviin.

Koska yksikön perhetyötä päätettiin lähteä kehittämään, nousi työnantajalta esiin tarve perhetyön verkkokoulutukselle. Jotta perhetyötä voidaan yksikössä tehdä tavoitteellisesti ja johdonmukaisesti, on yksikön työntekijät tarpeen kouluttaa perhetyön työskentelyyn mahdollisimman kattavasti. Verkkokoulutuksen avulla on tarkoitus kouluttaa yksikön perhetyön työskentelyyn sekä uusia yksikköön työllistyviä työntekijöitä että myös kerrata nykyisten vakituisten työntekijöiden osaamista.

Kehittämistyön ensimmäinen vaihe konstruktivistisessä mallissa on tunnistaa kehittämistehtävän tarve (Salonen 2013: 16). Aloituvaiheessa määritellään kehittämistyön toimintaympäristö, todetaan kehittämistarve ja alustava kehittämisidea mukana olevien toimijoiden kanssa. Kyseiset tekijät yhdessä luovat pohjan tulevalle kehittämishankkeelle. (Salonen 2013: 17.) Opinnäytetyön ideointi on aloitettu, kun sijaishuollon yksikön esihenkilöillä nousi esiin tarve kehittää yksikön perhetyön perehdytystä. Opinnäytetyön toteutusta varten pyydettiin yrityksen toimitusjohtajalta lupaa toteuttaa yksikköön opinnäytetyö ja työntekijöiden haastattelut, joihin molempiin lupa myönnettiin.

Aloitusvaiheessa käydään mukana olevien toimijoiden kanssa yksityiskohtaisesti läpi asiat, jotka ovat oleellisia tulevan kehittämistyön ja työskentelyn onnistumisen kannalta. Aloitusvaiheessa käydään myös läpi aiheen rajaus, sitoutuminen kehittämistyöhön ja mahdollinen tarvittava tuki eri toimijoilta kehittämistyön tekijälle. (Salonen 2013: 17.) Kun opinnäytetyön lopullinen aihe saatiin määriteltyä ja rajattua, voitiin siirtyä suunnitteluvaiheeseen.

4.3.2 Suunnitteluvaihe

Aloitusvaihetta seuraa kehittämistyön suunnitteluvaihe, jolloin toteutetaan suunnitelmaa kehittämistyön toteuttamiseksi. Suunnitelmaan listataan kehittämistyön tavoitteet, toimintaympäristö, kehittämistyön vaiheet ja kehittämistyössä mukana olevat toimijat. Suunnitelmasta tulee ilmetä käytettävät menetelmät, aineistot ja kehittämistehtävät sekä dokumentointitapa. Työskentelyssä mukana olevien eri toimijoiden roolit, vastuut ja tehtävät selkiytyvät sekä kehittämistyöhön tarvittavat aineistot, materiaalit ja eri dokumentointitavat vahvistuvat. (Salonen 2013: 16-18.)

Kirjallisen suunnitelman työstäminen on aloitettu vuonna 2023. Suunnitteluvaiheessa määriteltiin yhdessä mukana olevien toimijoiden kanssa yksityiskohtaisemmin toiveet ja tarpeet kehittämistyön sisällölle ja ryhdyttiin tutustumaan kehittämistyöhön liittyvään kirjalliseen materiaaliin. Suunnitteluvaiheen edetessä, täydennettiin jatkuvasti kirjallisesti opinnäytetyön suunnitelmaa sekä laadittiin teemahaastatteluja varten haastattelukysymykset ja haastattelurunko.

Suunnitelman valmistuttua lähetettiin se hyväksyttäväksi opinnäytetyötä ohjaavalle opettajalle. Suunnitelmavaiheen työstämisen jälkeen, ryhdyttiin tuottamaan kehittämistyötä eteenpäin (Salonen 2013: 16).

4.3.3 Toteutusvaihe

Suunnitelman hyväksymisen jälkeen, siirtyy työ enemmän konkreettisesti opinnäytetyön työstämiseen ja toteutukseen, aineiston keruuseen ja ideointiin. (Salonen 2013: 17). Toteutusvaiheessa eri toimijat keskustelevat ja refleктоivat aktiivisesti toimintaansa

ja käyvät läpi kehittämistyötä ja sen vaiheita. Toteutusvaihe vaatii kehittämistyön tekijältä suunnitelmallisuutta, vuorovaikutustaitoja, vastuullisuutta ja kykyä jaksaa työstää aktiivisesti työtä eteenpäin. (Salonen 2013: 18.)

Toteutusvaiheessa toteutettiin yksikön työntekijöille yksilöhaastattelut ennalta suunnitellun teemahaastattelurungon avulla. Haastatteluiden valmistuttua, käytiin saatu aineisto yksityiskohtaisesti läpi. Saatu aineisto dokumentoitiin asianmukaisesti ja haastatteluista nousseiden ehdotusten ja ideoiden pohjalta lähdettiin suunnittelemaan ja toteuttamaan varsinaista perhetyön verkkokoulutusta.

Toteutusvaiheessa keskityttiin työstämään opinnäytetyön kirjallista osuutta sekä toteutettiin kirjallisuuskatsaus, jonka avulla haettiin tietoa kehittämistyön kirjallisen materiaalin sisältöön. Lisäksi keskityttiin laatimaan varsinainen perhetyön verkkokoulutus valmiiksi. Verkkokoulutuksen valmistuttua, lähetettiin kuvankaappaukset verkkokoulutuksesta opinnäytetyön arvioijille. Opinnäytetyön lopullisen version valmistuttua, toteutettiin varsinainen opinnäytetyön lopullinen palautus.

4.3.4 Valmis tuotos

Verkkokoulutuksesta puhuttaessa, tarkoitetaan koulutusta, jonka opiskelu ja opetus toteutuvat internetin välityksellä. Koulutus rakentuu usein siten, että koulutuksesta löytyvät ainakin ohjeistus koulutukseen, koulutuksen oppimissisältö, opiskeltava materiaali, konkreettisia tehtäviä ja mahdollisesti tentti. Verkkokoulutus voi myös sisältää esimerkiksi osallistumista koulutukseen reaaliaikaisesti sekä itseohjautuvaa opiskelua. (Huh-
tanen 2019: 12.)

Osallistujan oppimisprosessi rakennetaan verkkokoulutuksessa siten, että koulutukseen osallistuvan oppimisprosessi ja mahdolliset ohjaustilanteet suunnitellaan ja rakennetaan verkossa toteutuviksi. Verkkoon koulutusta suunniteltaessa teknisten ratkaisujen ja pedagogisten tehtävien tulee toimia verkossa toteutuvassa oppimisympäristössä siten, että opiskeltava sisältö ja mahdolliset koulutuksen vuorovaikutteiset elementit tukevat miellyttävän ja mielekkään oppimiskokemuksen syntyä. (Storti & Tulonen 2005: 53.)

Verkkokoulutusta suunniteltaessa tulee huomioida lukuisia verkossa toteutuvan opetuksen erityispiirteitä. Koska koulutuksessa ei synny automaattisesti vuorovaikutteisia

tilanteita ja yhteisöön kuulumisen tunteita, jotka tukevat opiskelijan motivaatiota, on koulutuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen suunnitteluun tärkeää kiinnittää tarkoin huomiota. Verkossa toteutuvan opiskelun sisältöihin ja opiskelumateriaaliin voi usein olla haastavampaa keskittyä, kuin opetukseen, joka toteutuu kasvokkain. Oppimissisällöt onkin usein tarpeen rytmittää jakamalla verkkokoulutus eri moduuleihin. Jokainen moduuleista voi sisältää aina kyseisen käsittelyssä olevan aihealueen käsittelyyn liittyvän materiaalin, tehtävä, mahdolliset vuorovaikutteiset keskustelut ja tarpeen mukaan myös arvioitavia tuotoksia. (Huhtanen 2019: 15.)

Opinnäytetyön valmiin tuotoksen valmistuttua tehdään suunnitelma verkkokoulutuksen käyttöönotosta ja tuotoksen jalkautuksesta konkreettiseen työhön. Lisäksi sovitaan verkkokoulutuksen käyttöoikeuksista.

4.4 Työntekijöiden haastattelut

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä on hyvä käyttää useita menetelmiä. Tutkimusmenetelmät on jaettu määrällisiin ja laadullisiin menetelmiin (Ojasalo ym. 2009: 104). Tässä opinnäytetyössä käytetään laadullista menetelmää. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on tutkittavan ilmiön syvempi ymmärtäminen ja tarkka kuvaaminen. Tutkimuksessa luodaan hypoteeseja, ei testata niitä. Tutkimusaineisto ja tutkimuskysymykset valitaan harkiten ja tavoitteena on saada työryhmän haastattelujen avulla mahdollisimman kattava kuva siitä, mitä perhetyön verkkokoulutukselta toivotaan. Laadullisessa tutkimuksessa onkin tärkeää löytää mahdollisimman monia erilaisia näkökulmia asiaan, jota tutkitaan. (Aira, 2005.)

Pohdittaessa kyseiseen opinnäytetyöhön sopivaa aineiston keruumenetelmää, pohdittiin puolistrukturoidun teemahaastattelun positiivisia ja negatiivisia puolia päätyen siihen, että puolistrukturoitu teemahaastattelu aineiston keruumenetelmänä on kyseiseen opinnäytetyöhön sopivin.

Tämän opinnäytetyön aineiston keruumenetelmänä on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelua. Kyseinen aineiston keruumenetelmä valikoitui käytettäväksi menetelmäksi muun muassa siitä syystä, että haastatteliija pääsee olemaan konkreettisesti vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa on myös mahdollista muuttaa kysymysten järjestystä, joka helpotti osan haastateltavien kanssa haastattelun toteutusta. Haastateltaville esitetyt kysymykset olivat etukäteen

mietityt ja samat kaikille haastateltaville, joten haastattelun toteutus oli jokaisen haastateltavan kanssa lopulta yksinkertaista.

Puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttämällä, saatiin haastateltavilta arvokasta ja kattavaa tietoa haastateltavien kokemuksista perhetyön työskentelystä sekä toiveista perhetyön verkkokoulutuksen sisältöä ajatellen. Haastattelun kysymysrunko rakentui eri teemojen ympärille ja tutkittavat kysymykset olivat linjassa tutkimuskysymysten ja opinnäytetyön keskeisten käsitteiden kanssa. Kysymysrunko pysyi samana kaikkien haastateltavien kanssa, vaikkakin kysymysten järjestys saattoi vaihdella riippuen haastateltavasta. Teemahaastattelu on yksi puolistrukturoidun haastattelun menetelmistä ja oleellisinta teemahaastattelussa on se, että haastattelu etenee teemoittain. (Hirsjärvi & Hurme 2015: 47–48.)

Etukäteen valmiiksi laadituilla kysymyksillä ei anneta haastateltaville liian paljon vapautta, vaan valmiiksi suunnitellulla kysymysrungolla pidetään huolta, että haastattelu pysyy aiheessaan. Tästä syystä puolistrukturoidulla teemahaastattelulla saadaan kerättyä tietoa, jota haastattelulla on alun perin lähdetty keräämään. (Puusniekka & Saaranen-Kauppinen 2006.)

Puolistrukturoitu teemahaastattelu antaa usein paljon tietoa tutkittavasta aiheesta ja mahdollistaa sen, että haastattelija voi pysähtyä haastateltavan kanssa tarpeen vaatiessa kysymysten äärelle sekä tarvittaessa tarkentaa kysymyksiä sekä haastateltavan vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2000 & 2022: 42).

Haastatteluihin kutsutut henkilöt valikoituivat luonnollisesti sen perusteella, että haastateltavat työskentelevät kehittämistyön kohteena olevan sijaishuoltoyksikön vakituisina työntekijöinä. Opinnäytetyössä päädyttiin haastattelemaan suuremman, ennalta tuntemattoman ihmisjoukon sijaan henkilöitä, joilla on jo ennalta yksityiskohtaista ja asiantuntevaa tietoa tutkittavasta ja kehitettävästä aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2000 & 2022, 78).

Haastattelujen tavoitteena oli saada yksikön työntekijöiltä yksilöhaastattelujen avulla mahdollisimman kattavasti tietoa siitä, mitä yksikön nykyiset, vakituisessa työsuhteessa työskentelevät työntekijät toivoisivat perhetyön verkkokoulutuksen sisältävän ja mistä kokisivat heille olevan perhetyön työskentelyssä eniten apua ja hyötyä. Haastatteluihin

osallistuneilla yksikön työntekijöillä olikin kehittämistyön toteutusta ajatellen kaikista kattavin, ajantasaisin ja tarpeellisin tieto.

Puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla pyrittiin tarkastelemaan ja tuottamaan mahdollisimman kattavasti tietoa ennalta melko tutkimattomasta aiheesta. Kyseisessä opinnäytetyössä fokus on keskittynyt erityisesti toteutettavaan perhetyön verkkokoulutukseen.

Haastattelukysymykset:

1. Mitä toivot perhetyön verkkokoulutukselta?
2. Minkälainen verkkokoulutuksen sisältö tukisi sinua perhetyön työskentelyssä?
3. Minkälaisia menetelmiä ja työkaluja toivot perhetyön verkkokoulutuksen sisältävän?
4. Toivotko verkkokoulutuksen avulla yksityiskohtaisempaa perehdytystä eri menetelmien ja työkalujen käyttöön?

Haastattelut toteutettiin kahden kesken ennalta sovittuna ajankohtana kasvokkain haastateltavan kanssa. Haastatteluun kutsuttiin yhteensä kahdeksan yksikön vakituista työntekijää, joista kuusi osallistui lopulta haastatteluun. Jokaista haastattelua varten varattiin aikaa 30-60 minuuttia.

Ennen haastattelujen toteutusta otettiin yhteyttä yrityksen toimitusjohtajaan, jolta pyydettiin sähköpostitse tutkimuslupaa haastattelujen toteutukseen yksikön työntekijöille. Luvan saatua, oltiin sähköpostitse yhteydessä yksikön työntekijöihin lähettämällä heille tiedote tutkimuksesta ja kutsumalla heidät haastatteluun. Yksikön työntekijät olivat ennalta tietoisia siitä, että kutsu osallistumaan haastatteluun on heille tulossa, koska asiasta oli ennakoitavasti keskusteltu yksikön työntekijöiden henkilöstökokouksessa opinnäytetyön tekijän toimesta.

Opinnäytetyön tekijä toimitti haastateltaville sähköpostitse tiedotteen tulevasta haastattelusta (Liite 1) ja tiedotteen tutkimuksesta sekä tietosuojaselosteen (Liite 2). Lisäksi haastateltaville toimitettiin suostumuslomake tutkimukseen osallistumisesta (Liite 3). Haastateltavat, jotka päättivät osallistua haastatteluun, saivat sähköpostitse ennalta tutustuttavaksi haastattelun kysymysrunгон. Haastatteluihin osallistuneiden haastateltavien kanssa sovittiin ennalta molemmille osapuolille sopiva haastattelu-aika. Ennen haastatteluiden alkua käytiin jokaisen haastateltavan kanssa läpi vielä yhteisesti opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.

Haastattelut toteutettiin ennalta sovittuna ajankohtana lastensuojeluyksikön neuvottelu-huoneessa tai yksikön toimistossa. Haastattelu-aika oli sovittu kunkin haastateltavan kanssa sellaiseen ajankohtaan, etteivät muut yksikön työntekijät eivätkä sijaishuoltoyksikköön sijoitetut lapset päässeet kuulemaan haastattelun aikana käytyä keskustelua. Haastattelut nauhoitettiin ennalta sovitusti haastateltavan tietoisella suostumuksella puhelimen sanelukoneella.

4.5 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksessa haettiin vastausta kehittämiskysymykseen, miten systeemistä toimintamallia hyödynnetään lastensuojelun perhetyössä. Opinnäytetyön kirjallisuushakusanon rajauksessa hyödynnettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun tarjoamien tietoasiantuntijoiden osaamista ja asiantuntijuutta.

Teoriatietoa siitä, miten systeemistä mallia hyödynnetään lastensuojelun sijaishuollossa ja perhetyössä, etsittiin tehden systemaattisia tiedonhakuja CINAHL:ista, PubMed:istä ja tehden Google hakuja suomen- ja englannin kielillä. Kirjallisuushakuja tehtiin käyttäen hakusanoina muun muassa: ”systeeminen perhetyö”, ”perhetyön kehittäminen”, ”systemic family practice in child welfare”, ”systemic family work” ja ”systemic family work in child protection” hakusanoja.

Kirjallisuuskatsaukseen tietokannaksi valikoituneet CINAHL ja PubMed ovat maailmanlaajuisesti erittäin tunnettuja ja käytettyjä tietokantoja. PubMed ja CINAHL sisältävät runsaasti sosiaali- ja terveysalan artikkeleja ja tutkimustuloksia, jonka vuoksi kyseiset tietokannat valikoituivat tutkimukseen tietokannoiksi.

Rajatuilla hakulausekkeilla tuli kymmenen vuoden aikarajauksella ajalta 2014-2024 lukuisia tuloksia, joista valikoitui tarkempaan tutkimukseen yhteensä 232 kappaletta. Kyseisistä tutkimuksista käytiin läpi niiden tiivistelmät, jonka perusteella syvempään tarkasteluun ylsi kymmenen tutkimusta. Tutkimuksista neljä valikoitui lopulta varsinaiseen aineistoon, koska tutkimukset viittasivat osittain opinnäytetyön aiheeseen. Suoraan tutkimuskysymykseen liittyviä artikkeleja ja tutkimuksia oli hyvin haasteellista löytää, koska systeeminen työskentely perhetyössä ei ole vielä erityisen yleistä. Alla olevaan taulukkoon on kuvattuna kuvaus valituista tutkimuksista ja tiedon hausta.

Taulukko 1. Kuvaus tiedonhausta.

Tietokanta	Hakusanat	Hakutulokset	Valittu tiivistelmän perusteella	Valitut	Julkaisu vuosien rajaus
PubMed	<u>Systemic family work at child care</u> , systemic family practice in child welfare & systemic family work in child protection	182	6	From doing to being: the tensions of systemic practice in social work - group reflective supervision in child protection & It Is Time to Improve How We Deliver Services to Children and Families	2014-2024
CINAHL	<u>Reclaiming Social Work, systemic family work</u> , systemic family practice in child welfare	50	4	Developing a programme theory for the Systemic Practice & Model in children's social care: Key informants' perspectives	2014-2024

4.6 Aineiston analysointi

Kerätyn aineiston analysointimenetelmänä opinnäytetyössä käytetään laadulliseen tutkimusmenetelmään kuuluvaa aineistolähtöistä sisällönanalysointia. Sisällönanalyysi käsittää kolme erillistä vaihetta, jotka ovat aineiston pelkistys eli redusointi, ryhmittely aineistoon eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luonti eli abstrahointi. (Tuomi & Sarajarvi 2012: 108.)

Tavoitteena sisällönanalyysillä on aikaansaada aineistoa apuna käyttäen tutkittua tietoa tutkimuksen tähtäimessä olevasta ilmiöstä. Sisällönanalyysia kutsutaan systemaattiseksi prosessiksi, jossa tarkoituksena on tutkia aineistoa mahdollisimman avointen kysymysten avulla. (Kylmä ym. 2008: 2.) Kyseistä analyysimenetelmää käyttämällä tarkoituksena on luoda tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman tiivis ja selkeä kuvaus (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117).

Aineiston analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa, eli redusoinnissa karsitaan analysoitavasta materiaalista pois kaikki tutkimukselle epäolennainen. Redusointi voidaan tehdä joko tiivistämällä tai vaihtoehtoisesti jakamalla materiaali eri osa-alueisiin. Materiaalista etsitään kohtia, jotka kohtaavat tutkimuskysymyksen kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2012:109.) Analysoinnin seuraavassa vaiheessa aineisto kluseroidaan. Kerätystä materiaalista etsitään samankaltaisuuksia, eroavaisuuksia tai molempia näistä. Mikäli yhteneviä käsitteitä löytyy, yhdistetään käsitteet omaksi joukokseen, jolle annetaan käsitteitä ilmentävä nimi. Näin aineisto tiivistyy (Tuomi & Sarajärvi 2012: 110). Kluseroinnin jälkeen siirrytään analyysivaiheeseen eli abstrahointiin. Tällä erotellaan tutkimusta ajatellen oleellinen tieto, jonka pohjalta muodostuvat teoreettiset käsitteet. Aineiston sanallisista ilmauksista eteneminen jatkuu johtopäätöksiin, josta eteneminen jatkuu edelleen teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2012: 111.)

Aineiston analysoinnin ollessa hyvin moniosainen prosessi, aloitetaan aineiston analysointi litteroimalla haastattelut. Haastattelujen litteroinnissa nauhoitetut haastattelut kirjataan tutkijan valitsemalla tavalla, joko sanasta sanaan tai halutessaan tutkija voi päättää, mitä tutkimuksen kannalta on oleellista kirjoittaa. Litteroidusta aineistosta karsitaan pois osat, jotka eivät liity tai kuulu tutkimukseen. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013: 163.) Tarkoituksena on analysoida haastatteluvastaukset siten, että niiden perusteella kyetään muodostamaan selkeä kuva siitä, mitä sijaishuoltoyksikön työntekijät perhetyön verkkokoulutuksen sisällöltä toivovat.

Kerätty aineisto analysoitiin ja käsiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita noudattamalla. Sisällönanalyysi sisältää aineiston ryhmittelyn, pelkistyksen ja käsitteiden luomisen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa saadaan vastaus tutkimuskysymykseen yhdistelemällä käsitteitä. Analyysi perustuu päättelyyn ja tulkintaan, jonka tarkoituksena on edetä kohti käsitteellistä näkemystä tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 111.)

Tutkimuksen analysoiminen ja työskentely etenivät tutustumalla kerättyyn haastattelumateriaaliin, jonka jälkeen aineisto litteroitiin. Tämän jälkeen aineisto teoretisoitiin ja merkattiin ylös keskeisimpiä havaintoja teemoista. Kun keskeiset teemat merkattiin ylös ja tunnistettiin, vietiin ilmaisut työskentelyalueelle ne luokitellen. Tämän jälkeen täsmennettiin käsitteitä, validoitiin ja koeteltiin teemakokonaisuuksia, jonka jälkeen päästiin lopulta aineiston johtopäätöksiin ja tulkintaan. (Metsämuuronen 2016: 124-125.)

Haastattelujen litterointi toteutettiin siltä osin, kun haastateltavat vastasivat haastattelukysymyksiin. Haastattelukysymysten ulkopuolisia keskusteluja ei kirjattu ylös eikä litteroitu. Valinta litteroida haastattelut ainoastaan keskeisten teemojen ja kysymysten osalta oli perusteltu, koska tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa haasteltavien kokemuksista ja ajatuksista opinnäytetyön aiheeseen liittyen. (Alasuutari 2011: 38.)

Haastateltavien henkilöllisyyden suojaaminen ja vastaajien tunnistamattomuus ovat työtä toteutettaessa erittäin merkittävässä osassa. Tämän vuoksi haastateltavien kaikki tunnistetiedot jätettiin pois jo litterointeja tehdessä. Haastatteluiden perusteella kerätty aineisto pelkistettiin, jottei haastateltavia ole mahdollista tunnistaa vastauksista. (Kankunen & Vehviläinen-Julkunen 2017: 197.)

Litteroitu aineisto jaoteltiin osiin kysymyksittäin ja haastatteluiden perusteella saatuihin vastauksiin perehdyttiin yksityiskohtaisesti. Haastatteluiden pääteemoiksi nousivat perhetyön toteutuksen selkeys ja johdonmukaisuus, konkretian ja vuorovaikutuksen merkitys ja lapsi- ja perhelähtöisyys. Litteroitu aineisto eriteltiin eri alateemojen mukaisesti haastattelukysymysten perusteella ja aineistosta valikoitiin opinnäytetyöhön oleelliset asiat.

Sisällönanalyysin vaiheita seuraten, aloitettiin aineiston pelkistys miettimällä, mikä kerätyssä aineistossa on tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Aineistosta haluttiin löytää mahdollisimman kattavasti vastauksia kehittämiskysymyksiin, joten litteroidusta aineistosta päädyttiin erittelemään kyseisiin kysymyksiin vastaavat osiot.

Analysoitaessa kerättyä aineistoa, muodostui aineistosta kaksi selkeää pääluokkaa tutkimuskysymysten mukaisesti, jotka ovat systeeminen toimintamalli lastensuojelun si-
jaishuollon perhetyössä ja perhetyön verkkokoulutus. Tässä vaiheessa päädyttiin sii-

hen, että kerätystä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja yhteneväisyyksiä haastattelun teemojen muodostaessa jo itsessään aineistoon jäsenyyksen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93.)

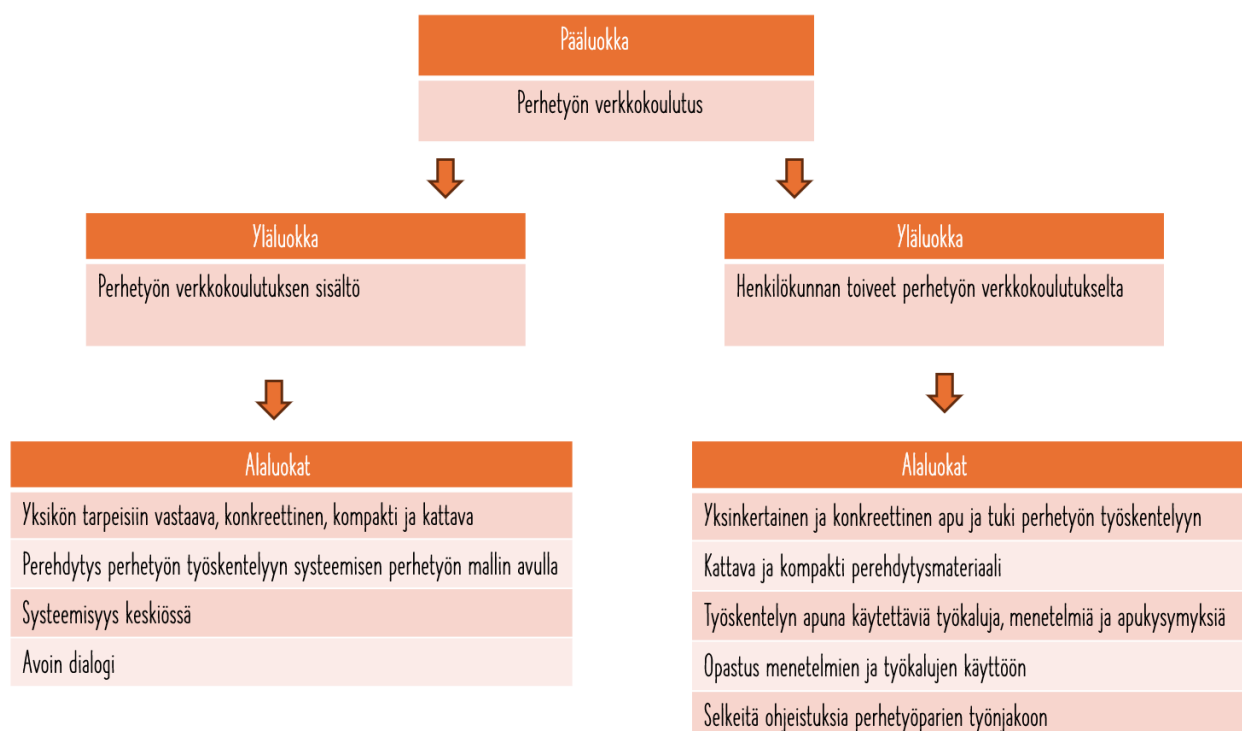
Pääluokista ensimmäinen piti sisällään systeemistä perhetyötä koskevat kuvaukset. Toinen pääluokista kuvasi yleisesti perhetyön verkkokoulutusta. Kerätystä aineistosta eroteltiin toisiinsa liittyvät tekstit värikoodaamalla eri väreillä. Saman väriset tekstit siirrettiin lopulta omille Word tiedostoille. Tämän jälkeen aloitettiin ilmaisujen pelkistys ja niiden purkaminen ja muodostus ylä- ja alaluokkiin. Pelkistyksessä edettiin sillä tavoin, että samaan aihealueeseen ja asiaan liittyvät ilmaisut erotettiin yläluokiksi, joille annettiin luokan sisältöä mahdollisimman hyvin kuvaava nimi. Tällä tavoin pääluokista kyettiin erottelamaan pelkistuksen avulla ylä- ja alaluokkia, jonka avulla kyettiin mahdollistamaan tarkempi hahmotus kerätystä aineistosta ja sieltä löytämään näkyville nousevia teemoja ja oleellisia sisällöllisiä tekijöitä. Saman sisältöiset alaluokat yhdisteltiin, jotta saatiin muodostettua käsitteellisiä yläluokkia. (Tuomi & Sarajärvi 2008: 108-109.)

Kirjallisuushakuja analysoidessa kirjattiin valituista tutkimuksista ylös opinnäytetyöhön liittyvät keskeiset tiedot, tulokset ja johtopäätökset. Kirjallisuuskatsauksen aineistot analysointiin aineistolähtöistä sisällön analyysia käyttämällä.

5 Tulokset

5.1 Työntekijöiden tarpeet ja toiveet perhetyön verkkokoulutukselta

Yksikön työntekijöiden haastatteluja toteuttaessa korostui haastateltavien vastauksissa toive konkretiasta ja verkkokoulutuksen selkeydestä. Pääluokan ”perhetyön verkkokoulutus” yläluokiksi rakentui perhetyön verkkokoulutuksen sisältö ja henkilökunnan toiveet perhetyön verkkokoulutukselta. Yläluokista ensimmäisen alle rakentui neljä alaluokkaa ja toisen alle viisi alaluokkaa, jotka ovat kuvattuna alla olevassa kuviossa 3.

Kuvio 3. Perhetyön verkkokoulutus.

Haastateltavat toivat vastauksissaan esiin toivovansa verkkokoulutuksen olevan sisällöltään kompakti ja kattava. Haastateltavien vastausten pohjalta ilmeni kokemus ja ajatus siitä, että työntekijät saisivat perhetyön verkkokoulutuksesta perhetyön työskentelyyn eniten tukea konkreettisista neuvoista, yksinkertaisuudesta, suunnitelmallisuudesta sekä työskentelyn apuna käytettävistä työkaluista ja menetelmistä.

Kattava perehdytys yksikössä tehtävään perhetyön työskentelyyn korostui myös isossa osassa vastauksia. Osa haastateltavista korosti toivovansa, että koulutuksen sisältö keskittyisi pääasiassa yksikössä tehtävän perhetyön työskentelyyn konkreettiseen perehdytykseen ja opastukseen.

” Konkreettiset neuvot ja kattava perehdytys yksikössä tehtävään perhetyön työskentelyyn oleellisessa asemassa”

Haastateltavat kertoivat perehdytyksen olevan merkittävässä roolissa toteutettaessa perhetyön työskentelyä systemisellä työotteella yhdessä lasten ja perheiden kanssa. Haastateltavat kokivat kattavan perehdytyksen ja yhtenäisten työtapojen helpottavan perhetyön työskentelyä. Haastateltavien toive kattavasta perehdytyksestä systemisyyteen ja yksikössä toteutettavaan perhetyön työskentelyyn systemisellä työotteella korostui vastauksissa.

” Perehdytystä systemisyyteen ja perhetyön työskentelyyn systemisellä työotteella”

Avoin ja runsas dialogin määrä korostui haastateltavien vastauksissa. Osassa vastauksista korostui vastavuoroisen keskustelun, aidon ja arvostavan kohtaamisen sekä runsaan avoimen dialogin merkitys erilaisten työkalujen käytön opetteluun sijaan.

”Tärkeää korostaa luottamuksen rakentumisen, kuuntelemisen, aidon ja arvostavan vastavuoroisen dialogin merkitystä perhetyön työskentelyssä”

Haastateltavat toivoivat koulutukselta yksinkertaista ja konkreettista tukea perhetyön työskentelyyn. Haastatteluissa korostui toive koulutuksen sisältävän kattavan perehdytyksen, tuoreita neuvoja ja apuvälineitä perhetyön työskentelyn tueksi ilman liiallista teoriaa.

”Työskentelyä tukee selkeys, uudenlaiset näkökulmat, opastus eri menetelmien ja työkalujen käyttöön”

Useampi haastateltavista ilmaisi toivovansa perhetyön verkkokoulutuksen sisältävän konkreettisia apuvälineitä, kuten menetelmiä ja työkaluja sekä neuvoja työskentelyn tukena käytettävien apukysymysten käyttöön ja asetteluun.

”Työskentelyn tukena toimivat erilaiset työkalut, kuten kuvakortit, apukysymykset tai aikajanatyöskentely”

”Erilaiset työkalut ja menetelmät listattuna ja menetelmien käyttötapa hyvä olla avattuna”

Toisaalta taas osa haastateltavista koki, etteivät koe tarpeellisiksi opiskella perhetyön koulutuksen kautta erilaisten perhetyön työskentelyssä käytettävien työkalujen ja menetelmien käyttöä.

”Ei tarvetta listata uusia menetelmiä perhetyön työskentelyyn. Tärkeää korostaa konkreettisia asioita, joita työntekijän on hyvä huomioida perhetyön työskentelyssä sijaishuoltoyksikössä”

Haastateltavat kokivat, että perhetyön pari- ja tiimityöskentelyä selkiyttämällä ja kehittämällä, on mahdollista tukea työntekijöiden henkilökohtaista suoriutumista perhetyön työskentelystä ja sitä kautta parantaa toteutettavan perhetyön laatua.

”Yhteneväiset ohjeistukset ja selkeä työnjako selkiyttävät perhetyön pari- ja tiimi työskentelyä sekä parhaimmillaan tukevat perhetyön työskentelyssä suoriutumista”

Myös perhetyön työskentelyn suunnitelmallisuus korostui haastateltavien vastauksissa. Haastateltavat toivat esiin kokevansa työskentelyn suunnitelmallisuuden ja selkeiden työskentelyn tavoitteiden helpottavan perhetyön työskentelyä ja aikataulutusta.

”Suunnitelmallisuutta hyvä korostaa sekä perhetyöparien kesken että perheiden kanssa työskenneltäessä”

5.2 Systemisen toimintamallin hyödyntäminen lastensuojelun perhetyössä

Kirjallisuuskatsausta toteutettaessa ilmeni, ettei systeminen toimintamalli ja systemisen työotteen käyttö ole vielä yleistä lastensuojelun perhetyössä. Hakujen ja aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella ilmeni systemisen toimintamallin olevan kuitenkin jonkin verran käytössä lastensuojelun sosiaalityön kentällä.

Systemisen perhetyön työotteen sisäistämällä perhetyössä on sekä hyötyjä että haasteita. Ehdottomia hyötyjä ovat parhaimmillaan kokonaisvaltainen näkemys per-

heenjäsenten välisistä suhteista ja vuorovaikutuksesta sekä runsas dialogisuus ja reflektiivisyys, jotka mahdollistavat työntekijän ja perheen yhteisen pohdinnan ja uusien näkökulmien löytämisen.

Kuten Zilbersteinin artikkelissa todetaan, kokevat vanhemmat huomattavaa stressiä ja haasteita palveluiden saannissa. Artikkelissa korostetaan etenkin tarvetta parantaa palveluiden tuottamista, jotta perheille voidaan tarjota aiempaa kattavampaa tukea. Systeemiseen perhetyöhön artikkelissa viitataan liittyen palveluiden hajanaisuuteen ja byrokraatiaan, jotka usein lisäävät perheiden kokemaa kuormitusta. Systeemisen perhetyön avulla on mahdollista tarkastella perheiden tilanteita kokonaisvaltaisemmin ja kattavammin. (Zilberstein 2021.)

Binglen ja Middletonin artikkelissa tarkastellaan, kuinka systeeminen lähestymistapa vaikuttaa lastensuojelun käytänteisiin ja tutkimus osoittaa, että sosiaalityöntekijät, jotka ovat käyttäneet systeemistä työtettä, pystyvät usein luomaan uudenlaisia näkökulmia perheiden tilanteisiin. Artikkelissa viitataan muun muassa suhdeperustaisuuden keskeisyydellä, hypoteesien käytöllä ja säännöllisellä, reflektioivalla työhöjauksella, jossa etenkin perheenjäsenten vuorovaikutus ja sen puute nähdään ongelmien ytimessä. Artikkelin mukaan systeemisyyttä näkyy myös siinä, ettei ongelmia nähdä yksilöllisinä, vaan suhteellisinä ja jatkuvan reflektion avulla pyritään löytämään mahdollisimman hyviä ratkaisuja perheeseen. (Bingle & Middleton 2019.)

Kuten Aaltion artikkelissa ilmaistaan, on systeemisen työskentelyn haasteena se, että työskentelymallin onnistuminen riippuu paljon sen kontekstista, kuten siitä, millainen organisaation tuki taustalla on sekä millaiset resurssit työskentelyyn ovat. Systeemisen työotteen heikkoutena nähdään sen monimutkaisuus ja se, että sen täysipainoista toteuttamista voi olla käytännössä haastavaa toteuttaa. (Aaltio 2022.)

Systeemisestä toimintamallista on toivottu saatavan sosiaalihuollon ja lastensuojelun kentälle toimiva malli, jonka eteen on eri hankkeiden puitteissa tehty paljon töitä. Toimintamallin toteuttaminen käytännössä ei ole valitettavasti toteutunut toivotulla tavalla. Vaikuttavia tekijöitä on muun muassa ollut eri hyvinvointialueille siirtymiset, henkilökunnan vaihtuvuus ja aikaa vieviin uusiin toimintatapoihin siirtymisen vaikeudet. (Isokuortti & Aaltio 2019: 7.)

Vaikkei systeminen toimintamalli perhetyössä olekaan vielä Suomessa laajalti käytössä, voi perhetyötä tekevä perhetyöntekijä toteuttaa työskentelyään systemisellä työotteella ottamalla asiakasta mukaan työskentelyn suunnitteluun ja pohdintaan. Kunnioittavalla kohtaamisella ja lupaa kysyvällä työotteella työntekijä toteuttaa osaltaan systemisellä työotteella tehtävää perhetyön työskentelyä.

Kunnioittava kohtaaminen, työntekijän jatkuva reflektointi, dialogisuuden suuri määrä ja lupaa kysyvä työote ovat osana systemistä työotetta ja työtapaa. Vaikkei säännöllisiä viikkokokouksia ja tapaamisia pidettäisi systemisen toimintamallin mukaisesti, voidaan systemistä työskentelymallia ja toimintatapaa toteuttaa perhetyön osana. (Turkka & Saarholm 2023: 255–256.)

5.3 Perhetyön verkkokoulutuksen laatiminen

Haastattelujen ja kirjallisuuskatsauksen avulla toteutetun verkkokoulutuksen pääpainona on konkreettisuus, saavutettavuus ja kompaktius. Verkkokoulutus sisältää kerätyn materiaalin pohjalta laadittuja konkreettisia neuvoja, keinoja ja menetelmiä toteutettavaan perhetyön työskentelyyn systemisen mallin avulla. Perhetyön verkkokoulutuksen sisällössä korostuu systemisyys, lapsi- ja perhelähtöisyys sekä runsaan reflektion ja dialogin määrä.

Haastateltavien vastauksissa korostui toive yksinkertaisuudesta ja käytännönläheisyydestä ilman turhia täytelauseita, joilla koulutukseen olisi mahdollista saada lisämateriaalia. Haastateltavat toivoivat koulutuksen olevan myös helposti sisäistettävä ja lähestyttävä sellaiselle yksikön uudelle työntekijälle, jolla ei ole aiempaa kokemusta perhetyön työskentelystä.

Verkkokoulutus luotiin lastensuojeluyksikön johdon toiveiden mukaisesti Skole- koulutusympäristöön. Tutkimuksen toteuttaja osallistui Skolen henkilökunnan toteuttamalle henkilökohtaiselle luennolle, jossa tutkimuksen toteuttaja sai perehdytyksen verkkokoulutuksen luomiseen Skolen alustalle.

Verkkokoulutuksessa on kuusi eri osa-aluetta, jotka on jäsennelty toteutuvaksi siten, että ensimmäisenä osa-alueena koulutuksessa on lastensuojelun sijaishuolto ja perhe-

työ. Osio sisältää yleisesti teoriatietoa perhetyöstä lastensuojelun sijaishuollosta. Toisena osiona koulutuksessa on systemisen perhetyön teoria, johon on kirjattu teoriatietoa systemisen lastensuojelun ja perhetyön toimintamallin periaatteista.

Kolmas, koulutuksen laajin osio sisältää koulutusmateriaalia sijaishuoltoyksikössä tehtävästä perhetyöstä. Osioon on sisällytetty yksikön perhetyön suunnitelma, perhetyön työskentelyn vastuunjako, yleiset työskentelyn tavoitteet, keinot ja vastuunjako, perhetyön työskentelyn eri vaiheet sekä perhetyö avohuollon ja kiireellisen sijoituksen aikana. Neljäs koulutuksen osio kattaa opastuksen perhetyön vuosikellon käyttöön sekä perhetyön työskentelyn arviointiin.

Viidennessä osiossa kuvataan yksikön systemisen perhetyön tiimikokouksen toimintamalli, joka on suunniteltu yksikön tarpeita vastaavaksi yhteistyössä yksikön vastaavien perhetyöntekijöiden ja yrityksen toimitusjohtajan kanssa. Kuudennessa ja viimeisessä osiossa on kuvattuna kerätyn kirjallisen materiaalin pohjalta perhetyön työskentelyn tukena käytettäviä erilaisia työkaluja ja menetelmiä sekä listattuna runsaasti lasten ja perheiden kanssa työskentelyn apuna käytettäviä kysymyksiä.

6 Pohdinta

6.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tekijällä oli ennakoajatuksena luoda mahdollisimman kattava ja laadukas verkkokoulutus perhetyön työskentelyn perehdytysmateriaaliksi ja työskentelyn tueksi hyödyntäen yksikön henkilökunnan kokemuksia, näkemyksiä ja toiveita. Keskeisin tulosten näkökulma on haastatteluiden perusteella saatu haastateltavien näkökulma siitä, millaisia toiveita ja tarpeita sijaishuoltoyksikössä työskentelevillä haastateltavilla on perhetyön verkkokoulutukselle. Lisäksi keskeisenä tuloksena on huomioitava, ettei systemisellä työotteella toteutettava perhetyö ole vielä yleistä lastensuojelun perhetyössä.

Tulosten perusteella ilmeni, että yksikössä työskentelevät työntekijät toivovat perhetyön koulutukselta konkreettista, käytännönläheistä ja työskentelyn kannalta oleellista tietoa ja tuoreita neuvoja perhetyön työskentelyyn. Haastattelujen perusteella ilmeni, että yksinkertainen, selkeä ja helposti lähestyttävä perhetyön verkkokoulutus tukisi yksikön nykyisiä ja mahdollisesti myös tulevia työntekijöitä parhaiten perhetyön työskentelyssä.

Perehdytystä toteutettaessa on oppiminen aina päätavoitteena. Pohdittaessa muita tavoitteita perehdytykselle, tulee ottaa huomioon minkälaisia valmiuksia, taitoja ja jo olemassa olevaa tietoa perehdytettävällä on ennestään. Oleellista on huomioida, mitä perehdytettävän tulee perehdytyksen pohjalta oppia, missä ajassa ja miten perusteellisesti. (Kangas & Hämäläinen 2007: 7).

Haastatteluiden ja kirjallisuuskatsauksen avulla kerätyn aineiston pohjalta on pyritty luomaan yksikön työntekijöiden tarpeita vastaava perhetyön verkkokoulutus. Verkkokoulutuksen sisältö on pyritty toteuttamaan mahdollisimman yksinkertaiseksi, selkeäksi ja kattavaksi. Verkkokoulutuksen pääpaino on yksikön perhetyön perehdytyksessä sekä erilaisten työkalujen ja menetelmien käytössä työskentelyn tukena. Opinnäytetyön avulla on pyritty vastaamaan tarpeeseen tuottaa mahdollisimman kattavaa tietoa oman toteutetun työn vaikutuksista sekä myös siitä, millaiset käytännöt ja lähestymistavat ovat hyödyllisiä toteutettavassa työssä (Kanaoja & Ruuskanen 2019: 75).

Työkalujen sekä menetelmien käyttöä on avattu koulutuksessa vain sen verran, kun se on koulutuksen sisällön kannalta ollut tarpeen. Lisäksi koulutukseen on kirjattu verrattain suuri määrä perhetyön työskentelyn apuna käytettäviä apukysymyksiä, joita yksikön työntekijät voivat käyttää työskentelyn apuna lasten ja perheiden kanssa.

Verkkokoulutus on mahdollisimman pitkälle sisällöltään haastateltavien ja yksikön johdon toiveiden mukaan toteutettu. Koulutus on yksikön tarpeiden mukaisesti kompakti, ollen kuitenkin tarpeeksi kattava perehdyttämään sekä yksikön nykyisiä että uusia työntekijöitä perhetyön työskentelyyn lastensuojeluyksikössä sekä toimimaan työskentelyn tukena. Tulosten perusteella ilmeni, että asiakaslähtöisyys, aito, avoin kohtaaminen ja runsaan dialogin määrä ovat merkityksellisimmässä osassa perhetyön työskentelyä.

Sosiaali- ja terveysministeriön luoman vision mukaan lastensuojelun tärkeimpänä painopisteenä on, että lapsi ja hänen perheensä sekä muut lapsen läheiset ihmiset kohdataan ainutkertaisina. Merkityksellistä on, että he kokisivat olevansa aidosti osallisena asioissaan ja tulevana kunnioitetuksi ja kuulluksi. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023a.) Työntekijöiden ammatillinen osaaminen osiltaan määrittelee tarjotun palvelun vaikuttavuutta ja parhaimmillaan edesauttaa perheen halua vastaanottaa tarjottua perhetyön työskentelyä.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) toteutettiin vuonna 2016 mallintamistyöskentelyä, jolla pyrittiin määrittelemään lastensuojelun kehittämissuuntia ja tavoitteita. Mallintamistyöskentelyn osana oli toteuttaa lastensuojelun systeemistä toimintamallia työskentelyn kohdistuessa lastensuojelun sosiaalityöhön, perhekuntoutukseen ja perhetyöhön. Perhetyössä keskiössä ovat perheen kokonaistilanteen arvioiminen, tuen tarpeen arvioiminen, perheelle konkreettisesti tarjottava apu, tuki ja hoito, perheen ohjaus ja lapsen suojeleminen. Työskentelyn tarkoituksena on saada lapsen ääntä kuuluviin ja kokemus lapselle ja perheelle siitä, että tulevat kuulluiksi ja kohdatuksi työskentelyn aikana. (Alatalo & Lappi & Petrelius 2017: 26–28.)

Lastensuojelun tarjoamat palvelut ovat parhaimmillaan silloin, kun perhe ja työntekijät saavat tarvittavaa uutta tietoa ja ymmärryksen perheen tilanteesta. Tällöin on mahdollista pohtia sitä, miten voidaan mahdollistaa kattavin ja paras mahdollinen tuki sekä lapselle että lapsen perheelle. Dialogisuuden ja lapsilähtöisyyden tulee olla yhtenevässä linjassa ja työskentelyn ytimessä, jolloin on mahdollista saavuttaa ymmärrys lapsen ja perheen omasta kokemuksesta. (Malja & Puustinen-Korhonen & Petrelius & Eriksson 2009: 36.)

Opinnäytetyö on tehty työelämän tarpeesta, joten se vastaa suoraan työelämän tarpeisiin, koska sen avulla pyritään kehittämään yksikössä tehtävää perhetyötä. Opinnäytetyön avulla pyrittiin tuomaan näkyväksi yksikön työntekijöiden toiveita ja odotuksia. Saatuja tuloksia voidaan käyttää myös yksikössä tehtävän perhetyön jatkokehittämisessä tulevaisuudessa.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön toteutusta varten haettiin kirjallisesti lupaa yrityksen toimitusjohtajalta ja lupa haastatteluihin myönnettiin. Lisäksi täytettiin vaadittava opinnäytetyösopimus. Pohdittaessa tehdyn tutkimuksen eettisyyttä, on tärkeää kiinnittää huomiota tehtävän tutkimuksen yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen ja siihen, että sen avulla voidaan parhaimmillaan tuottaa hyötyä muille (Kylmä & Juvakka 2007: 144).

Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden eri näkökulmat kulkevat tutkijan rinnalla koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tutkimuksen eettiset lähtökohdat nivoutuvat tieteellisiin periaatteisiin, kuitenkin tutkijan vastatessa tutkimuksessa omista ratkaisuisistaan.

Tutkimus, joka on toteutettu eettisesti, huomioi eettisesti kestävän toiminnan tutkimuksen toteutuksessa. (Kuula 2011: 34.) Tieteellisesti eettisyys kuuluu oleellisesti hyviin käytänteisiin, jotka perustetaan tarkkuuteen, todenmukaisuuteen ja tutkijan huolellisuuteen ja näitä tulee noudattaa jokaisessa tutkimuksen vaiheessa (Vuori 2003). Opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa tulee ottaa huomioon eettiset lähtökohdat. Haastatteluihin osallistuvalla tulee antaa kattavasti tietoa siitä, miten haastatteluiden perusteella kerättyä aineistoa kerätään, miten tietoa käsitellään, mihin sitä käytetään ja missä materiaali säilytetään. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

Haastatteluun osallistuville toimitettiin etukäteen sähköpostilla saatekirje, josta haastateltava sai tiedon opinnäytetyön tarkoituksesta, henkilötietojen keräämisestä, säilytyksestä ja käytöstä sekä siitä, missä ja milloin valmis opinnäytetyö tullaan lopulta julkaisemaan. Lisäksi haastateltavalle toimitettiin tietosuojaseloste, jossa kerrottiin tarkemmin tallennettavista tiedoista ja siitä, missä tietoja säilytetään (Pönkä 2018). Tietosuojaselosteessa kerrottiin haastateltavalta kerättävän henkilötiedoksi laskettavaa tietoa ääninauhotteiden, ylös kirjattujen huomioiden ja allekirjoitettujen lomakkeiden kautta. Lisäksi haastateltaville toimitettiin suostumuslomake. Haastattelujen perusteella kerättävä aineisto säilytettiin siten, että sitä pääsi käsittelemään ainoastaan opinnäytetyön tekijä. Opinnäytetyössä sovellettavat tiedonhankinta-, tutkimus ja raportointimenetelmät tukevat osaltaan avointa, rehellistä ja vastuullista tutkimusta ja läpinäkyvyyden periaatteita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021).

Ennen haastattelun alkua käytiin haastateltavan kanssa suullisesti pääpiirteittäin läpi haastatteluun ja tutkimukseen liittyvät asiat, jotta voitiin varmistua siitä, että haastateltava ymmärsi haastattelun tarkoituksen ja päämäärän. Ennen haastattelun alkua haastateltava luki ja allekirjoitti suostumuslomakkeen, johon kirjattiin oleellinen tieto opinnäytetyön tarkoituksesta ja haastateltavan osallistuvan vapaaehtoisesti haastatteluun. Kirjalliset suostumuslomakkeet säilytettiin asianmukaisesti ja tietoturvallisesti tutkijan henkilökohtaisella tietokoneella siten, että suostumuslomakkeet skannattiin tietokoneelle, jonne on pääsy ainoastaan tutkijalla. Alkuperäiset suostumuslomakkeet hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua.

Haastateltava suostui haastatteluihin osallistuessaan siihen, että haastattelut nauhoitetaan, jolloin kyseessä on henkilötietojen kerääminen. Lisäksi tutkija kirjasi haastattelun aikana ylös oleellisia huomioita. Nauhoitteiden säilyttämisestä tietoturvallisesti ja asianmukaisesti vastasi tutkimuksen tekijä. Nauhoitteita ei tallennettu pilvipalveluun, vaan

siirrettiin USB-johtoa käyttäen tutkijan tietokoneelle ja säilytettiin tutkijan tietokoneella opinnäytetyön toteutuksen ajan. Nauhoitteista tallennettiin muistitikulle varmuuskopiot ja muistitikku säilytettiin tutkijan kotona lukitussa kaapissa, jonne on pääsy ainoastaan tutkijalla. Kirjallisesti kirjatut huomiot säilytettiin opinnäytetyön tekijän kotona lukitussa kaapissa, jonne ei ole tekijän lisäksi pääsyä muilla.

Opinnäytetyön tekijän saatua opinnäytetyön valmiiksi ja julkaistuksi, poistettiin sähköpostiviestit ja ääninauhoitteet asianmukaisesti. Kirjallinen materiaali hävitettiin yksikön tietosuojakäytänteiden mukaisesti tietosuoja-astiaan, jonka tyhjennyksestä ja hävityksestä vastaa siihen ennalta sovittu henkilö.

Opinnäytetyö ja verkkokoulutus laadittiin siten, ettei sen pohjalta ole helppoa tunnistaa mitä kukakin haastateltava on haastattelussa vastannut. Haastatteluaineistoa käsiteltäessä on käytetty harkintaa vastausten asettelussa ja huomioitu, että esimerkiksi tunnistettavat lausahdukset on jätetty haastateltavien julkaistuihin vastauksista pois. Näin olen on voitu varmistaa, ettei haastateltava ole helposti tunnistettavissa. Koska kyseessä on melko pieni lastensuojelun sijaishuollon yksikkö, ei täyttä tunnistamattomuutta kuitenkaan kyetä lupaamaan.

Opinnäytetyöhön käytetyt lähteet ja lähdeviittaukset on merkattu asianmukaisesti sekä viittausten perään että lähdeluetteloon. Opinnäytetyö tarkastettiin plagioinnin varalta Turnit- tarkastusohjelmalla ennen työn lopullista palautusta. Opinnäytetyön valmis raportti julkaistaan Theseuksessa, josta se on kaikkien luettavissa.

Opinnäytetyönä toteutettavan verkkokoulutuksen valmistuttua, on jokaisella yksikön nykyisellä ja tulevalla kokoaikaisella työntekijällä mahdollisuus suorittaa perhetyön verkkokoulutus ja esittää tutkijalle kysymyksiä sekä antaa palautetta toteutetusta verkkokoulutuksesta.

Toteutettaessa tieteellistä tutkimusta, edellytetään luotettavuuden tarkastelua läpi tutkimusprosessin, jonka keskiössä ovat tutkimuksen tekijä ja tutkimusprosessin aikana tehdyt valinnat ja ratkaisut. Tutkimusta toteutettaessa edellytetään tieteelliselle tutkimukselle hyväksytyjen metodologioiden hyödyntämistä, järjestelmällisyyttä ja täsmällisyyttä. Luotettavuutta on tarkasteltava ja peilattava läpi prosessin suhteessa kerättävään aineistoon, teoretietoon ja tutkimustuloksiin. (Vilka 2015: 38-39.) Tässä opinnäytetyössä toteutettavan työn luotettavuutta pyrittiin ylläpitämään tarkastelemalla kriittisin

silmin tiedonhakua, valikoimaan tutkittuun tietoon perustuvia aineistoja, kuuntelemalla haastateltavia ja arvioimalla kerätyt tulokset ilman ennakkoajatuksia.

Kehittämistyötä tehtäessä tulee omaa työskentelyä jatkuvasti arvioida ja analysoida. Analysoidessa kerättyjä haastatteluvastauksia tulee arvioida jatkuvasti sitä, onko haastattelukysymykset toteutettu siten, että ne vastaavat kehittämistyön kannalta oleellisiin asioihin. On myös ensiarvoisen tärkeää, ettei tutkijan omat ennakkoasenteet ja oletukset vaikuta aineiston analysointiin ja tutkimustyön lopputuloksiin ilman tieteellistä pohjaa. Luotettavuutta lisätään kuuntelemalla avoimesti haastatteluihin osallistuvia ja käyttämällä tietoon perustuvia lähteitä asianmukaisesti. (Perttula 2018.)

Luotettavuus opinnäytetyötä toteutettaessa pyrittiin takaamaan avoimella ja kriittisellä suhtautumisella kerättävää tutkimustietoa kohtaan. Valittaessa lähteitä opinnäytetyöhön, on pyritty kiinnittämään huomiota lähteiden laatuun ja objektiivisuuteen. Tutkimuksesta jätettiin sen luotettavuuden lisäämiseksi pois pro gradu- tutkielmat ja opinnäytetyöt, jotta tutkimuksessa käytetyt lähteet olisivat mahdollisimman laadukkaasti tuotettuja ja tieteellisiä. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin heikentää opinnäytetyön aiheeseen liittyvien kirjallisuushakujen kautta löydetyn aineiston vähäisyys.

Opinnäytetyötä toteutettaessa pyrittiin tutkimuskysymysten perusteella selvittämään yksikön työntekijöiden toiveita ja ajatuksia perhetyön verkkokoulutusta suunniteltaessa ja luodessa. Kehittämistyöstä ei ole mahdollista toteuttaa kaikkien toiveita täyttävää kokonaisuutta, joka kattaisi jokaisen yksikön työntekijän toiveet ja tarpeet. Tutkimuksen aiheesta ei ole myöskään mahdollista löytää yksiselitteistä, tutkittua ja kattavaa tietoa, systeemisen perhetyön ollessa vielä lapsen kengissä.

Opinnäytetyön tekijä ylläpiti opinnäytetyön teon aikana luotettavuutta tarkastelemalla koko työn ajan kriittisesti lähdemateriaalia, kuuntelemalla haastateltavia ilman ennakkoajatuksia, arvioimalla kerättyjä tuloksia puolueettomasti sekä pyrkimällä tekemään opinnäytetyöhön liittyen päätökset nojaten tutkittuun tietoon. Opinnäytetyön lähteet on valittu asianmukaisesti ja lähteitä valittaessa on arvioitu niiden luotettavuutta ja eettisyyttä. Lähteet on valittava puolueettomasti siten, että tutkimukseen sisällytetään mahdollisesti myös tutkimuksia, joilla edustetaan myös päinvastaisia tuloksia (Perttula 2018). Opinnäytetyössä pyrittiin hyödyntämään kattavasti erilaisia lähteitä eri tietokannoista. Tietokannat, jotka valikoituivat kirjallisuushakuihin, valikoituivat siitä syystä, että

ovat luotettavia ja käytetyimpiä tietokantoja, jotka sisältävät laajalla mittakaavalla teollisia artikkeleja ja kirjatiivistelmiä.

Haastatteluja toteutettaessa selvitettiin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla lastensuojeluyksikön työntekijöiden tarpeita ja toiveita perhetyön verkkokoulutusta ajatellen. Opinnäytetyön tekijä on pyrkinyt kohtaamaan ja kuulemaan haastateltavia ilman ennalta asetettuja oletuksia puolueettomasti. Jokaisen tutkimukseen osallistuneen haastateltavan vastaukset ovat subjektiivisia, haastateltavien omia kokemuksia ja näkemyksiä, jotka ovat muovautuneet monen eri tekijöiden summan kautta.

Kirjallisuuskatsausta toteutettaessa pyrittiin opinnäytetyöhön valitsemaan mahdollisimman luotettavia tutkimuksia, lähteitä ja artikkeleja. Tiedonkeruu kyseisestä aiheesta oli ajoittain haastavaa, koska tutkittua tietoa aiheesta löytyi varsin niukasti. Haastatteluista saatujen vastausten ja kirjallisuuskatsauksen pohjalta on luotu opinnäytetyönä yksikön tarpeita vastaava perhetyön verkkokoulutus perhetyön työskentelyn perehdytysmateriaaliksi sijaishuoltoyksikköön. Yrityksen toimitusjohtaja kävi päällisin puolin läpi perhetyön verkkokoulutuksen ennen sen varsinaista julkaisua. Toimitusjohtajan antaman palautteen perusteella koulutus vastaa yksikön tarpeisiin sisällöltään, ulkoasultaan ja kestoltaan.

6.3 Johtopäätökset ja jatkokehittämisehdotukset

Perhetyön verkkokoulutuksen valmistuttua, otetaan se välittömästi käyttöön lastensuojelun sijaishuollon yksikössä. Yksikön nykyiset työntekijät pääsevät opiskelemaan koulutuksen läpi, jonka jälkeen yksikössä työskentelevä vakituinen henkilökunta on koulutettu perhetyön työskentelyyn yhtenevästi ja johdonmukaisesti. Sijaishuoltoyksikköön tulevaisuudessa työllistyvät työntekijät koulutautuvat kukin kyseisen perhetyön verkkokoulutuksen avulla yksikössä tehtävään perhetyön työskentelyyn.

Saatujen tulosten perusteella ilmeni, että perhetyön verkkokoulutukselle on yksikössä selkeä tarve ja työskentelyä tulisi kehittää jatkossakin. Perhetyön verkkokoulutus tulee olemaan merkittävässä osassa yksikössä toteutettavan perhetyön perehdytystä. Opinnäytetyön avulla saatuja ja kerättyjä tuloksia on halutessa mahdollisuus hyödyntää myöhemmin yksikössä tehtävän perhetyön perehdytyksen jatkokehittämisessä. Tulokset kertovat yksikön työntekijöiden näkökulmasta tarpeista ja toiveista perhetyön työskentelyyn liittyen. Vaikka tulosten perusteella ilmeni, että yksikön työntekijät ovat olleet

melko tyytyväisiä perhetyön työskentelytapaan, on selvää, että perhetyötä on jatkuvasti tarpeen kehittää avoimempaan, kohtaavampaan, yhteneväisempään ja asiakaslähtöisempään suuntaan. Olisi tarpeen tutkia tarkemmin, minkälaisesta perhetyön työskentelystä sijoitetut lapset ja heidän perheensä kokisivat hyötyvänsä eniten.

Systeemisen toimintamallin käytön lastensuojelun perhetyössä ollessa vielä lapsen kengissä, olisi tarpeellista, että sitä toteuttavat työntekijät kirjaisivat ylös havaintojaan sekä keräisivät asiakkailta näkemyksiä ja kokemuksia kokemuksistaan systeemisen perhetyön mallin hyödyntämisestä perhetyön työskentelyssä. Aiheeseen nojautuvat tehdyt tutkimukset kuitenkin viittaavat siihen, että parhaimmillaan systeemisyyden ja systeemisen työotteen perhetyössä ovat omiaan kohtaamaan asiakkaan avoimesti, asiakasta ja tämän tilannetta kuunnellen ja aidosti kohdaten.

Perhetyön työskentelyn kehittämisen jatkoa ajatellen olisi ajankohtaista ja aiheellista miettiä laajemmin ja isommassa mittakuvassa tapoja kehittää lastensuojelun sijaishuoltoyksiköissä tehtävää perhetyötä ja perehdytystä työskentelyyn. Kattavasti ja yhteneväisesti perehdytetty henkilökunta kykenee tarjoamaan lapsille ja perheille vaikuttavampaa perhetyön työskentelyä, jolla on parhaimmillaan merkittäviä vaikutuksia lapsen ja perheen tilanteeseen sekä luottamuksen rakentumiseen lapsen, perheen ja työntekijän välille. Yksiköissä toteutettavan ja tarjottavan perhetyön tulisi olla oleellisena osana tarjottua sijaishuollon palvelua sekä työskentelyä lapsen ja perheen kanssa.

Lähteet

Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanne 2019. Systeemisen lastensuojelun toimintamallin pilotointi. Valtakunnallinen arviointi. Raportti 3/19. Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137709/URN_ISBN_978-952-343-289-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 15.5.2024.

Aaltio, Elina & Isokuortti, Nanne 2022. Developing a programme theory for the Systemic Practice Model in children's social care: Key informants' perspectives. <<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/95e8b651-ee1a-4931-8e9b-9d8d9f87db8d/content>>. Viitattu 10.8.2024.

Aira, Marja. 2005. Laadullisen tutkimuksen arviointi. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo94977>>. Viitattu 15.12.2023.

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino

Alatalo, Marjo & Lappi, Kari & Petrelius, Päivi 2017. Lapsikeskeinen suojeleminen ja perheen toimijuuden lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä. Helsinki: Juvenes print. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134616/URN_ISBN_978-952-302-859-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 15.12.2023.

Bingle, Leanne & Middleton, Amanda 2019. From doing to being: the tensions of systemic practice in social work – group reflective supervision in child protection. <<https://wp.inspiringsocialwork.org/app/uploads/2022/06/Journal-of-Family-Therapy-From-doing-to-being.pdf>>. Viitattu 10.8.2024.

CINAHL. <<https://www.ebsco.com/products/research-databases/cinahl-database>>. Viitattu 10.8.2024.

Fagerstöm, Katarina 2016. Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeeminen käytäntö lastensuojelutyössä. Työpaperi 42/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <<http://www.julkari.fi/handle/10024/131498>>. Viitattu 10.11.2023.

Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi & Juhila, Kirsi 2023. Analyysi ja tulkinta. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>>. Viitattu 1.2.2024.

Hirjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000 & 2002. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Gaudeamus Oy. Viitattu 25.1.2024.

Huhtanen, Akseli 2019. Verkko-oppimisen muotoilukirja. Käytännön työkaluja laadukkaaseen verkko-oppimisen muotoiluun. Aalto Yliopisto: <<https://fi-tech.io/app/uploads/2019/09/Verkko-oppimisen-muotoilukirja-v-1.4.1-web.pdf>>. Viitattu 25.1.2024.

Jaakkola, Elina 2019. Mitä palvelumuotoilu on? Turun yliopisto. <https://www.arkkihiipakunta.fi/uploads/2020/12/a876d9ef-palvelumuotoilu_jaakkola-1.10.2019-jakoon.pdf>. Viitattu 12.12.2023.

Järvinen, Ritva & Lankinen, Aila & Taajamo, Terhi & Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi- perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell Oy.

Kanaoja, Helena & Ruuskanen, Kristiina 2019. Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161379/Selvityshenkilön_edellytykset_lastensuojelun.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Viitattu 10.11.2023.

Kangas, Pirkko & Hämäläinen, Juha 2007. Perehdyttämisen suunnittelu ja toteutus. Helsinki. Työturvallisuuskeskus TTK.

Kankkunen, Päivi & Vehviläinen-Julkunen, Katri 2017. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Vastapaino.

Lahtinen Pia & Männistö, Leena & Raivio, Marketta 2017. Kohti Suomalaista systemistä lastensuojelun toimintamallia. Työpaperi 7/2017. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132169/TY%c3%962017_7_Kohti%20suomalaista_040417.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 15.7.2024.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007.

Malja, Marjo & Puustinen-Korhonen, Aila, Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4>. Viitattu 15.7.2024.

Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Perttula, Suvi 2018. Luotettavat lähteet- hyvä opinnäytetyön tietoperusta. <<https://www.kreodi.fi/arkisto/artikkelit/luotettavat-lahteet-hyva-opinnaytetyon-tietoperusta.html>>. Viitattu 27.8.2024.

Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Niskala, Asta & Peronius, Nina 2019. Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Kustannusyhtiö Vastapaino.

Pubmed. <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>>. Viitattu 10.8.2024.

Puusniekka, Anna & Saaranen-Kauppinen, Anita 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/index.html>>. Viitattu 1.2.2024.

Pönkä, Harto 2018. GPDR:n mukainen rekisteri- ja tietosuojaselosteen malli. <<https://www.innowise.fi/fi/gdprn-mukainen-rekisteri-ja-tietosuojaselosteen-malli/>>. Viitattu 4.12.2023.

Salonen, Kari 2013. Näkemyksiä tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI henkilöstölle. Verkkojulkaisu, Turun ammattikorkeakoulu. <<https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>>. Viitattu 12.12.2023.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Lastensuojelu. <<https://stm.fi/lastensuojelu>>. Viitattu 15.3.2024.

Storti, Anttonella & Tulonen, Arja 2005. Onnistunut verkko-opetus- tietoa, taitoa vai tuu- ria? Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Surakka, Tuula 2009. Hyvä työpaikka hoitoalalla. Vammala: Tammi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Systemisen lastensuojelun levittäminen ja juurruttaminen. Konsultoivien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia. Työpaperi. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139986/TYO24_2020%20s.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Viitattu 20.10.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a. Mitä on lastensuojelu. Päivitetty 7.12.2023 <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>>. Viitattu 25.10.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Päivitetty 7.12.2023 <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteisty-vanhempien-kanssa>>. Viitattu 25.10.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a. Lastensuojelun käsikirja. Päivitetty 16.5.2024. <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma#otsikko3>>. Viitattu 7.7.2024.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b. Systeminen toimintamalli lastensuojelussa. Päivitetty 27.5.2024. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytanot/systeminen-toimintamalli-lastensuojelussa#Mit%C3%A4_systemisyys_on>. Viitattu 17.7.2024.

Timonen-Kallio, Eeva & Yliruka, Laura. & Närhi, Pekka 2017. Lastensuojelun terapeut-tisen laitospalvelun mallinnus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88pa-peri_2017_23_netto%20%28%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 10.11.2023.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turkka, Heikki & Saarholm, Julia 2023. Lasten ja nuorten rikokset. Santalahti: PS-kustannus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. <<https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>>. Viitattu 10.2.2024.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Törrönen, Maritta & Pärnä, Katariina 2010. Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Paimio: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö.

Vilen, Marika & Seppänen, Paula & Tapio, Niina & Toivanen, Riikka 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuori, Jaana 2023. Laadullinen sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>>. Viitattu 4.12.2023.

Zilberstein, Karen 2021. It Is Time to Improve How We Deliver Services to Children and Families. < <https://academic.oup.com/sw/article-abstract/66/3/184/6291355?redirectedFrom=fulltext>>. Viitattu 15.8.2024.

Liitteet

Tiedote haastattelusta

Hei,

Olen toteuttamassa opinnäytetyönäni lastensuojeluyksikköön perhetyön verkkokoulutuksen perehdytysmateriaaliksi yksikössä toteutettavaan perhetyön työskentelyyn.

Jotta toteutettava perhetyön verkkokoulutus vastaisi mahdollisimman kattavasti yksikön työntekijöiden tarpeisiin, toteutetaan yksikön henkilökunnalle ennalta määriteltynä ajankohtana yksilöhaastattelut. Haastattelujen tarkoituksena on saada arvokasta tietoa yksikössä työskentelevien henkilöiden toiveista ja tarpeista perhetyön verkkokoulutuksen sisältöä ajatellen.

Osallistuminen haastatteluun tapahtuu nimettömästi ja on vapaaehtoista. Haastattelu toteutetaan kahden kesken yksilöhaastatteluna. Haastateltavalle esitetään kysymyksiä perhetyön sisältöön ja verkkokoulutusmateriaaliin liittyen ennalta määritellyn haastattelukysymysrungon perusteella. Haastattelu kestää haastateltavan vastausten pituudesta riippuen puolesta tunnista tuntiin. Haastattelussa esiin tulleet vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä käytetä opinnäytetyössä siten, että vastausten perusteella on mahdollista tunnistaa vastaajaa. Vastaukset kerätään ja tallennetaan sekä nauhoittamalla haastattelut että tekstimuodossa huomioita kirjaten. Haastattelumateriaalia käytetään ainoastaan opinnäytetyötä varten. Vastausten perusteella saatu ääni- ja tekstiaineisto arkistoidaan tutkijan tietokoneelle, jonne on pääsy ainoastaan tutkijalla. Opinnäytetyön valmistuttua, haastattelujen kautta saadut vastaukset hävitetään asianmukaisesti.

Toivoisin, että mahdollisimman moni osallistuisi haastatteluun, jotta saatu haastattelumateriaali olisi mahdollisimman kattavaa ja monipuolista. Mikäli osallistut haastatteluun, ilmoitan myöhemmin kanssasi toteutettavan haastattelun ajankohdan. Ilmoitathan, mikäli et ole halukas osallistumaan haastatteluun.

Mikäli haastatteluun liittyen ilmenee kysyttävää, älä epäröi olla minuun yhteydessä.

Kiitän jo etukäteen ajastasi ja mahdollisesta osallistumisestasi haastatteluun!

Ystävällisin terveisin,

Jannika Mertanen,

Sosiaali- ja terveysalan palvelujen ja liiketoiminnan johtaminen (Sosionomi YAMK)

Metropolia ammattikorkeakoulu

Tiedote tutkimuksesta

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Perhetyön kehittäminen systeemisen toimintamallin avulla – *Perhetyön verkkokoulutus lastensuojelun sijaishuollon työntekijöille*

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan haastateltavaksi opinnäytetyöhön, jonka kehittämistyön tarkoituksena on kehittää lastensuojeluyksikön työntekijöille perhetyön verkkokoulutus. Perhetyön verkkokoulutuksen on tarkoitus toimia lastensuojeluyksikössä tehtävään perhetyön työskentelyyn.

Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska työskentelette sijaishuoltoyksikössä, jonne perhetyön verkkokoulutus toteutetaan sekä jo työskentelette tai tulette työskentelemään yksikössä perhetyön saralla. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen, teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kieltäytyminen ei vaikuta oikeuksiinne työntekijänä tai kohteluunne sijaishuoltoyksikössä. Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruuttatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja haastattelunäytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda sijaishuoltoyksikköön perhetyön verkkokoulutus. Haastatteluilla on tarkoitus kartoittaa lastensuojelun sijaishuoltoyksikön työntekijöiden toiveita, tarpeita ja ajatuksia siitä, mitä työntekijät toivovat perhetyön verkkokoulutuksen sisällöltä. Vastausten pohjalta tarkoituksena on kehittää sijaishuoltoyksikön tarpeisiin vastaava kattava perhetyön verkkokoulutus, joka toimii perehdytysmateriaalina sijaishuoltoyksikössä toteutettavaan perhetyön työskentelyyn.

Tutkimuksen toteuttajat

Tämä tutkimus ja kehittämistyö kuuluu osana sijaishuoltoyksikössä toteutettavaa perhetyön kehittämistä. Tutkimuksen päävastuullisena toteuttajana toimii Jannika Mertanen ja tutkimus on osa ylemmän ammattikorkeakoulun opintoja. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä lastensuojelun sijaishuoltoyksikön ja Metropolia ammattikorkeakoulun kanssa. Metropolia ammattikorkeakoulun rooli on ohjata tutkijaa opinnäytetyössä ja arvioida tutkimusta sen lukuisissa eri vaiheissa.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimukseen osallistuminen vie haastateltavalta vastausten laajuudesta riippuen noin 30-60 minuuttia.

Tutkimus toteutetaan suullisena haastatteluna siten, että teitä tullaan haastattelemaan ennalta sovittuna ajankohtana sijaishuoltoyksikössä. Sopiva ajankohta haastattelulle sovitaan joko suullisesti kasvotusten tai vaihtoehtoisesti sähköpostitse. Haastattelut toteuttaa ja suorittaa tutkimuksen toteuttava tutkija Jannika Mertanen.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt

Tutkimuksessa esiin tulleiden vastausten avulla autetaan kehittämään sijaishuoltoyksikköön perhetyön verkkokoulutus, jonka tavoitteena on toimia kattavana perehdytysmateriaalina yksikössä toteutettavaan perhetyön työskentelyyn.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Haastateltavien haastatteluvastaukset tullaan analysoimaan siten, ettei vastauksia yksilöidä tutkittaviin. Jokaiselta tutkittavalta saadut vastaukset analysoidaan haastattelukysymys kerrallaan kokonaisuutena. Yksittäisiä haastatteluvastauksia ei julkisteta, eikä niistä erikseen tiedoteta. Yksikön työntekijät pääsevät käymään perhetyön verkkokoulutuksen sen valmistuttua. Lopullinen kirjallinen opinnäytetyöraportti tullaan julkaisemaan avoimena Theseus-tietokannassa, josta se on vapaasti luettavissa.

Tutkimuksen päättyminen

Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tarvittaessa tutkimuksen. Syitä mahdolliselle tutkimuksen keskeyttämiselle voisi olla esimerkiksi tutkijan henkilökohtaisen elämän syyt tai opinto-oikeuden päättyminen. Tutkittavat pääsevät tutustumaan haastatteluiden kautta saadun tiedon pohjalta luotuun perhetyön verkkokoulutukseen sen valmistuttua.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle joko tavatessa suullisesti tai vaihtoehtoisesti sähköpostitse tutkijan sähköpostiosoitteeseen.

Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyöntekijä

Nimi: Jannika Mertanen

Puh:

Sähköposti:

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: Yliopettaja

Nimi: Salla Kivelä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Puh:

Sähköposti:

Tutkimuksen tietosuojaseloste: Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa

Tässä tutkimuksessa käsitellään teitä koskevia henkilötietoja voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-astus, 679/2016, ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Seuraavassa kuvataan henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoa, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Rekisterinpitäjä voi olla Metropolia Ammattikorkeakoulu, toimeksiantaja, muu yhteistyötaho, opinnäytetyöntekijä tai jotkut edellä mainituista yhdessä (esim. Metropolia Ammattikorkeakoulu ja opinnäytetyöntekijä yhdessä).

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen rekisterinpitäjä on

Metropolia
Ammattikorkeakoulu

Toimeksiantaja

Muu yhteistyötaho

Opinnäytetyöntekijä

Lisätietoja henkilötietojenne käsittelystä voitte tiedustella rekisterinpitäjän yhteyshenkilöltä

Rekisterinpitäjän yhteys henkilön nimi

Organisaatio:

Puh:

Sähköposti:

Tutkimuksessa teistä kerätään seuraavia henkilötietoja

Henkilötietojen käsittely on oikeutettua ainoastaan silloin, kun se on tutkimukselle välttämätöntä. Kerättävät henkilötiedot on minimoitava, niitä ei saa kerätä tarpeettomasti tai varmuuden vuoksi.

Tutkimuksessa kerätään henkilötiedoksi laskettavaa tietoa tutkijan äänittämien nauhoitteiden ja ylös kirjaamien huomioiden kautta. Nauhoitteet ja kirjatut huomiot hävitetään asianmukaisesti, kun aineisto on analysoitu. Lisäksi tutkimuksessa kerätään haastateltavalta suostumuslomake, joka hävitetään silppuamalla lomake opinnäytetyön valmistuttua. Myös mahdolliset tutkimukseen ja haastatteluihin liittyvät sähköpostiviestit hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Mitään muita henkilötietoja ei kerätä, rekisteröidä eikä tallenneta, eikä haastateltavien henkilötietoja tule näkyviin tutkimuksessa.

Teillä ei ole sopimukseen tai lakisääteiseen tehtävään perustuvaa velvollisuutta toimittaa henkilötietoja, vaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Tutkimuksessa kerätään henkilötietojanne myös seuraavista lähteistä

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietojanne muista lähteistä.

Henkilötietojenne suojausperiaatteet

Teistä kerätyt henkilötiedot ovat ainoastaan tutkijan omassa käytössä, eikä niihin ole pääsyä muilla ulkopuolisilla ihmisillä. Yhteydenpito tutkijan ja haastateltavien välillä tapahtuu suullisesti tavatessa tai tutkijan Metropolian sähköpostin kautta.

Äänitallenteet nauhoitetaan tutkijan henkilökohtaisella puhelimella, jolle on pääsy ainoastaan tutkija Jannika Mertasella. Haastattelut tallennetaan paikallisesti puhelimeen. Puhelin on suojattu sekä henkilökohtaisella pin-koodilla että sormenjälkitunnisteella, johon on rekisteröity ainoastaan tutkijan sormenjälki. Tutkijan nauhoitettua tallenteen, siirretään se tietokurvallisesti puhelimesta USB- johdon avulla tietokoneelle Metropolian henkilökohtaiselle Z-verkkolevy- asemalle ja talletetaan asianmukaisesti. Haastattelut litteroidaan manuaalisesti kuuntelemalla puhuttua tekstiä kuulokkeilla haastattelijan ollessa yksin ja kirjaamalla puhuttu teksti Word- ohjelmaan.

Kirjalliset huomiot tallennetaan ainoastaan tutkijan henkilökohtaisessa käytössä olevalle tietokoneelle, joka on suojattu henkilökohtaisella salasanalla. Haastatteluvastauksia ei tallenneta pilvipalveluun. Tutkimukseen liittyvät sähköpostiviestit ovat ainoastaan tutkijan luettavissa. Tutkijan sähköposti on suojattu vain

utkijan tiedossa olevalla salasanalla. Suostumuslomakkeet talletetaan sijais-
huoltoyksikköön lukittuun kaappiin, johon on pääsy ainoastaan tutkijalla ja yksi-
kön esihenkilöllä.

Laitteille, joita tutkija haastatteluvastausten tallennusta varten käyttää, pääsee
ainoastaan tutkija.

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus

Henkilötietojenne käsittelyn tarkoitus on kartoittaa toiveitanne ja tarpeitanne
perhetyön verkkokoulutuksen sisältöön liittyen. Verkkokoulutuksen tavoitteena
on edistää yksikössä tehtävää perhetyön perehdytystä ja toimia perehdytysma-
terialina sijaishuoltoyksikössä tehtävän perhetyön työskentelyyn.

Henkilötietojenne käsittelyperuste

Henkilötietojen käsittelyperusteena henkilötiedoille on tämän tutkimuksen yh-
teydessä haastateltavan suostumus tutkimukseen.

Tutkimuksen kesto-aika (henkilötietojenne käsittelyaika)

Tutkimuksessa kerätyt henkilötiedot poistetaan heti tutkimuksen ja kehittämis-
työn valmistuttua, kuitenkin viimeistään 31.5.2024, mikäli tutkija valmistuu aika-
taulun mukaan.

Mitä henkilötiedoillenne tapahtuu tutkimuksen päättyttyä?

Äänitteet ja kirjalliset huomiot tullaan poistamaan tietosuojalain mukaisesti heti
tutkimuksen raporttiosuuden valmistuttua. Tallenteet poistetaan kuitenkin vii-
meistään 31.5.2024, mikäli tutkija valmistuu aikataulun mukaan.

Tietojen luovuttaminen tutkimusrekisteristä

Henkilökohtaisia tietojanne ei tulla luovuttamaan eteenpäin. Äänitteet ja kirjalli-
set haastatteluvastaukset ovat ainoastaan tutkijan käytettävissä tutkimuksen
ajan.

Henkilötietojenne mahdollinen siirto EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle

Tietojanne ei siirretä EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle.

Rekisteröitynä teillä on oikeus

Koska henkilötietojanne käsitellään tässä tutkimuksessa, niin olette rekisteröity
tutkimuksen aikana muodostuvassa henkilörekisterissä. Rekisteröitynä teillä on
oikeus:

- saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä

- tarkastaa itseänne koskevat tiedot
- oikaista tietojanne
- poistaa tietonne (esim. jos peruutatte antamanne suostumuksen)
- peruuttaa antamanne henkilötietojen käsittelyä koskeva suostumus
- rajoittaa tietojenne käsittelyä
- rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus henkilötietojen oikaisusta, poistosta tai käsittelyn rajoittamisesta
- siirtää tietonne järjestelmästä toiseen
- sallia automaattinen päätöksenteko nimenomaisella suostumuksellanne
- tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsotte, että henkilötietojanne on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta.

Voitte käyttää oikeuksianne ottamalla yhteyttä rekisterinpitäjään.

Tutkimuksessa kerättyjä henkilötietoja ei käytetä profilointiin tai automaattiseen päätöksentekoon

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoitaessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa

Teistä kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Yksittäisille tutkittavalle annetaan tunnus-koodi ja häntä koskevat haastatteluvastaukset säilytetään koodattuina tutkimus-aineistossa. Aineisto analysoidaan koodattuna ja tulokset raportoidaan ryhmä-tasolla, jolloin yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa ilman koodiavainta. Koodiavainta, jonka avulla yksittäisen tutkittavan tiedot ja tulokset voidaan tunnistaa, säilyttää ainoastaan tutkija Jannika Mertanen, eikä tietoja anneta tutkimuksen ulkopuolisille henkilöille.

Tutkimusaineistoa ja tutkimuksen yhteydessä kerättyjä näytteitä säilytetään tutkija Mertasen henkilökohtaisella tietokoneella, kunnes aineisto on analysoitu tai siihen asti, että raporttivaihe on valmistunut, jonka jälkeen ne hävitetään poistamalla. Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ei käytetä muissa tutkimuksissa tai opinnäytetöissä.

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Perhetyön kehittäminen systeemisen toimintamallin avulla – *Perhetyön verkkokoulutus lastensuojelun sijaishuollon työntekijöille*

Tutkimuksen toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy,
Jannika Mertanen

Opinnäytetyön ohjaava opettaja Salla Kivelä

Minua [tutkittavan nimi] on pyydetty osallistumaan yllämainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää, mitä lastensuojelun sijaishuoltoyksikön työntekijät toivovat perhetyön verkkokoulutukselta. Verkkokoulutuksen tavoitteena on edistää yksikössä tehtävän perhetyön perehdytystä ja toimia perehdytysmateriaalina sijaishuoltoyksikössä tehtävän perhetyön työskentelyyn.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.